

Univerzita Palackého v Olomouci

Katedra bohemistiky

Zpráva, nebo příběh?
(Prostředky stylového postupu
vyprávěcího v TV zpravodajství)

News or story? Means of narrative style in TV News

(Magisterská diplomová práce)

Bc. Pavla Krůčková

Česká filologie – Mediální studia

Vedoucí magisterské diplomové práce: doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr.

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím literatury a dalších zdrojů uvedených v bibliografii. Tato práce ani její podstatná část nebyly předloženy k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Olomouci dne 5. května 2018

.....

Pavla Krůčková

Ráda bych na tomto místě poděkovala doc. PhDr. Boženě Bednaříkové, Dr. za odborné vedení magisterské diplomové práce, za cenné rady a podněty.

OBSAH

ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	11
1.1 Slohové postupy	11
1.1.1 Druhy slohových postupů	12
1.1.1.1 Postup informační	13
1.1.1.2 Postup vyprávěcí	14
1.1.1.3 Ostatní slohové postupy	16
1.1.1.3.1 Postup popisný.....	16
1.1.1.3.2 Postup výkladový	17
1.1.1.3.3 Postup úvahový	18
1.2 Žurnalistika	18
1.2.1 Zpravodajství	19
1.2.1.1 Televizní zpravodajství	19
1.2.1.1.1 Televizní zpráva	21
1.2.1.1.2 Duální mediální systém v České republice	21
1.3 Funkční stylistika	22
1.3.1 Funkční styl žurnalistický.....	23
1.3.1.1 Dílčí stylová oblast publicistická	24
1.3.1.2 Dílčí stylová oblast beletrizující (syžetová).....	25
1.3.1.3 Dílčí stylová oblast zpravodajská.....	26
1.3.1.4 Žánry (textové vzorce)	28
1.3.1.4.1 Zpravodajské žánry	29
1.3.1.4.1.1 Zpráva a její dílčí typy.....	29
1.3.1.4.1.2 Oznámení.....	32
1.3.1.4.1.3 Komuniké	32
1.3.1.4.1.4 Zpravodajský rozhovor.....	33
1.3.1.4.2 Žánry na pomezí zpravodajství, publicistiky a oblasti beletrizující	33
1.3.1.4.2.1 Portrét	33
1.3.1.4.2.2 Reportáž.....	34
1.3.1.4.2.3 Story (příběh).....	34
1.4 Shrnutí.....	36

2	ANALÝZA.....	38
2.1	Metodologie	38
2.2	Charakteristika výzkumného souboru.....	39
2.2.1	Česká televize	39
2.2.1.1	Události	40
2.2.2	Televize Nova	40
2.2.2.1	Televizní noviny.....	41
2.3	Výzkumná data.....	41
2.4	Vlastní analýza	42
2.4.1	Analýza Událostí.....	43
2.4.2	Analýza Televizních novin	62
2.4.3	Veřejnoprávní vs. komerční televize	78
3	ZÁVĚR	81
	ANOTACE	83
	SUMMARY	84
	SEZNAM LITERATURY.....	86
	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	90
	SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A PŘÍLOH.....	91

ÚVOD

„To, že zpravodajství představuje tak přesvědčivé zdání skutečnosti, lze vysvětlit tím, že zprávy (...) jsou zpravidla tím jediným, s čím si musíme vystačit jako s představami o skutečnosti, která je mimo nám známé a námi dosažitelné prostředí (...).“

James Watson: *Media Communications*, London 1998

Média a s nimi i zpravodajství dnes podle řady odborníků z oblasti sociálních věd představují speciální součást společnosti, pro kterou nejenže zajišťují informace, ale kterou zároveň ovlivňují a spoluutvářejí. „Média formují naše vědomí, způsoby myšlení a chování a přispívají k naší socializaci; jsou jevištěm i kulisami veřejného života, kultury a kulturního dění.“¹ Není proto divu, že je tištěnému i televiznímu zpravodajství věnována značná badatelská pozornost, ať už zaměřená na logiku výběru událostí do zpráv, na akcentaci či upozadování určitých informací, na organizační strukturu redakce či na jazyk zpravodajských příspěvků a (stejně jako v případě této práce) na způsob jejich výstavby.

Zmíněný jazyk a kompozice zpravodajských sdělení by podle odborné literatury² měly odpovídat základním objektivním náležitostem zpravodajské normy, založené na objektivitě a informační funkci zpravodajství. Využívat by měly především prostředky neutrální vrstvy spisovné češtiny a informační slohový postup. Jak však někteří autoři upozorňují (např. Markéta Pravdová 2003³, Josef Bečka 1992), v hlavních zpravodajských relacích může docházet k porušování těchto norem a zásad, kdy tvůrci zpravodajských příspěvků text záměrně i nevědomě aktualizují a dynamizují používáním prvků s aktivizujícím potenciálem⁴. K aktualizaci a dynamizaci zpravodajských sdělení může podle zmíněných autorů dojít také užitím vyprávěcího slohového (stylového) postupu, který je ve zpravodajství považován za

¹ RUß-MOHL, Stephan a Hana BAKIČOVÁ. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005, s. 26.

² Viz. např. Jaroslav Bartošek (1997), Marie Čechová (2003), Eva Minářová (2011), Viktor Jílek (2009) či Jozef Mítrík (1997).

³ Podle Markéty Pravdové může docházet ve zpravodajství k personalizaci témat, k využívání konfrontačního tónu, dramatického napětí, ke zpracování neuvěřitelných příběhů a klepů z „globální vesnice“, jejichž cílem je doslova vtáhnout diváky do dění na televizní obrazovce. (PRAVDOVÁ, Markéta. *Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií*. Naše řeč 86, 2003, č. 4, s. 209.)

⁴ Podle Josefa Bečky mohou využívat např. prostředky překvapivější, osobitější, působivější a takové, které rozehrávají obrazotvornost recipienta. (BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992, s. 42.)

příznakový. A právě na využívání prvků příznakového vyprávěcího slohového postupu ve zpravodajství se v předkládané diplomové práci zaměříme.

Naším cílem bude na základě analýzy zpravodajských sdělení hlavních televizních zpravodajských pořadů České televize (Události) a televize Nova (Televizní noviny) zjistit, jaké slohové postupy jsou ke stavbě zdejších zpravodajských příspěvků užity a zda tvůrci zpráv při výrobě využívají vedle prvků bezpříznakového informačního slohového postupu i prvky dalších postupů, přesněji pak postupu vyprávěcího. Analýza pracuje s aktuálními zpravodajskými texty a snaží se tak přiblížit tendence v současném televizním zpravodajství.

Závěrečná práce je rozdělena na tři části, a to teoretickou, praktickou a část závěrečnou. V první části jsou nastíněna teoretická východiska, která budou pro následnou analýzu zpravodajských příspěvků zásadní. Pomocí dostupné odborné literatury definujeme základní pojmy, které se týkají slohových postupů, zpravodajství, zpravodajské komunikace a funkčního stylu žurnalistického coby zastřešujícího stylu zpravodajství. Vymezujeme také základní požadavky na zpravodajský styl a jazyk, přibližujeme charakteristiky vybraných žurnalistických žánrů a blíže je představeno také samotné televizní zpravodajství. Při tvorbě teoretického rámce vycházíme z jazykovědné a stylistické literatury a z publikací teoretiků médií a mediální komunikace (např. Marie Čechová 2003, Eva Minářová 2011, Jozef Mistrík 1997, Jaroslav Bartošek 1995, 2001 a 2002).

Druhá, praktická část práce, zahrnuje podrobnou analýzu zpravodajských textů televizního zpravodajství, zaměřenou na způsob výstavby jednotlivých příspěvků. Jako výchozí materiál nám zde slouží hlavní zpravodajské relace veřejnoprávní České televize (Události) a komerční televize Nova (Televizní noviny), které jsou dlouhodobě považovány za jedny z nejsledovanějších zpravodajských pořadů v České republice. Zmíněné televizní stanice a jejich zpravodajské pořady jsou spolu s metodologií analýzy blíže představeny v úvodu praktické části. Jsme si vědomi toho, že vybraný vzorek zpravodajských příspěvků ze dvou televizních stanic je značně omezený pro vytvoření obecně platných závěrů o způsobu výstavby textů současného televizního zpravodajství. Nicméně vzhledem k rozsahu diplomové práce považujeme vzorek textů pro analýzu za dostačující.

Zpravodajství veřejnoprávní televizní stanice a stanice komerční podrobíme rozboru ve dvou oddělených podkapitolách. Komparaci výsledků analýzy jednotlivých zpravodajských relací veřejnoprávní a komerční televizní stanice pak bude věnována podkapitola třetí. Z důvodů omezeného rozsahu práce vypouštíme z analýzy zpravodajských sdělení rovinu zvukovou. Věnovat se nebudeme ani obrazové složce vysílání a zvukovým podkresům. S jazykovou složkou sice obraz v televizním vysílání souvisí, v této práci se mu

však s ohledem na předpokládaný rozsah a zaměření nebudeme věnovat. Z hlavních zpravodajských relací pak vypustíme sportovní sdělení a předpovědi počasí, které jsou v porovnání s běžným zpravodajstvím velmi specifické.

Předpokládáme přitom, že v rámci komerční (soukromé) televize Nova bude zastoupení prostředků vyprávěcího slohového postupu rozmanitější a častější než u veřejnoprávní České televize. Tento předpoklad zakládáme na komerční povaze televize Nova a její potřebě prosadit se v konkurenci ostatních televizních médií, v rámci které se stanice může odklonit od tradičního informativního postupu směrem k vyprávěcímu. Ten je totiž zpravidla poutavější, zajímavější a divácky atraktivnější.

Celkové poznatky analytické části shrneme v třetím a závěrečném oddílů magisterské práce.

1 TEORETICKÁ ČÁST

V následujících kapitolách a podkapitolách přiblížíme teoretická východiska, která budou pro podrobný rozbor zpravodajských příspěvků televizních relací zásadní. S přihlédnutím k tematickému zaměření diplomové práce definujeme základní pojmy, které se týkají žurnalistiky, zpravodajství, zpravodajské komunikace a slohových postupů. Podrobně se věnujeme zejména slohovému postupu informačnímu a slohovému postupu vyprávěcímu, které jsou stěžejní pro praktickou část diplomové práce.

Vzhledem k tomu, že se text práce opírá o teorii funkčně zaměřené stylistiky⁵, která operuje s teorií objektivních funkčních stylů, charakterizujeme níže také funkční styl žurnalistický coby zastřešující styl zpravodajství. V rámci teoretické části vymezujeme rovněž základní požadavky na jazyk zpravodajství a jeho výstavbu, přibližujeme vlastnosti vybraných žurnalistických žánrů a blíže je představeno také samotné televizní zpravodajství.

1.1 Slohové postupy

Základním aktem při výstavbě jazykového projevu (ať už mluveného nebo psaného) je volba slohového postupu, tj. „základní linie výstavby v rovině tematické a jazykové.“⁶ Volba postupu přitom souvisí se subjektivními a objektivními stylovými faktory, zejména s autorovým sdělným cílem, s tématem a také s funkcí samotného sdělení. Každý komunikát totiž svým projevem směřuje k určitému záměru a cíli. Může se například pokoušet recipienta informovat o aktuálních událostech nebo vysvětlit dané odborné poznatky takovým způsobem, aby je divák nebo čtenář přijal a zaujal k nim postoj či určité stanovisko. Tyto záměry se pak odráží i v jazykovém ztvárnění tématu a ve výstavbě textu. S ohledem na ně autor volí rozsah informací a jejich pojetí a rozhoduje se i pro jistý model vyjádření jejich

⁵ Funkčně zaměřená stylistika operuje s teorií objektivních funkčních stylů, které jsou zakládány různými funkcemi. Snaha naplnit danou funkci se odráží v jazykovém uchopení komunikátu, ve způsobu výběru a uspořádání konkrétních jazykových prostředků a rovněž v kompozici textu a využívání slohových postupů. Autor sdělení vždy vybírá z jazykového systému (soustavy vyjadřovacích prostředků) takové prostředky, které mu nejlépe pomohou uskutečnit komunikační cíl a uspořádává je dle zvoleného plánu. Viz. dále kapitola 1.3 Funkční stylistika. (HUBÁČEK, Jaroslav, Eva JANDOVÁ a Jana SVOBODOVÁ. *Čeština pro učitele*. Opava: Vademecum Bohemiae, 2002, s. 278.)

⁶ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 108.

vztahů, včetně tendencí ve volbě jazykových prostředků. Užití postupu je přitom normováno v závislosti na typu sdělení a jakékoli odchýlení je hodnoceno jako příznakové.⁷

Výsledkem uplatnění slohového postupu je slohový útvar, který někteří stylistikové chápou už jako konkrétní jazykový projev nebo komunikát.⁸ Jiní jej naopak považují, podobně jako slohový postup, za model textové výstavby, na jehož základě se teprve tvoří konkrétní projevy.⁹ Jedličková stylistika pak tvrdí, že „jazykový projev může být tvořen jedním nebo hned několika slohovými útvary.“¹⁰

1.1.1 Druhy slohových postupů

Česká stylistika (viz např. Viktor Jílek¹¹ a Marie Čechová¹²) pracuje s pěti¹³ základními slohovými postupy, které tvoří určité obecné jádro. Jedná se o slohový postup popisný, výkladový, úvahový, informační a postup vyprávěcí. Obecně lze říci, že se tyto postupy od sebe odlišují především „usměrněním volby lexikálních prostředků s různou jejich frekvencí (substantiv a sloves, adjektiv, konkrétní a abstraktní, slov hodnotících) i volbou druhů a typů vět a způsobem jejich řazení do nadvětných souvislostí.“¹⁴

Podle Jozefa Mistríka¹⁵ pak lze jednotlivé slohové postupy alespoň částečně charakterizovat a také diferencovat na základě pěti dvojic opozitních vlastností. Každý slohový postup je přitom charakteristický ne/přítomností právě jedné vlastnosti z každé dvojice.

⁷ JÍLEK, Viktor. *Psaná publicistická sdělení v kontextu teorie komunikace*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 89.

⁸ Srov. např. Jan Chloupek a Dagmar Kreiselová (1997) a Jozef Mistrík (1997).

⁹ Srov. např. Marie Krčmová (2008).

¹⁰ REJMÁNKOVÁ, Miloslava, Alois JEDLIČKA a Věra FORMÁNKOVÁ. *Základy české stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970, s. 152.

¹¹ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 79–87.

¹² ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 108–118.

¹³ Některé jazykové příručky uvádějí pouze čtyři základní slohové postupy s tím, že slohový postup úvahový je chápán jako modifikace postupu výkladového.

¹⁴ BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992, s. 36.

¹⁵ MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: SPN, 1997, s. 342.

Jedná se o dvojice vlastností:

1. koheznost (soudržnost) / nekoheznost,
2. explikativnost (výkladovost) / enumerativnost (vypočítávanost),
3. komutabilnost (zaměnitelnost) / sukcesivnost (následnost),
4. aktualizovanost / gnómičnost (nadčasovost, všeobecnost)
5. subjektivnost / objektivnost.

Těchto pět dvojic opozitních vlastností a jejich charakteristická ne/přítomnost v jednotlivých slohových postupech nám částečně poslouží také při následném rozboru zpravodajských příspěvků.

1.1.1.1 Postup informační

Slohový postup informační (někdy označován také jako prostěsdělovací či oznamovací) je považován za postup základní a kompozičně nejjednodušší. Na rozdíl od jiných slohových postupů se jím pouze konstatují základní objektivní a aktuální fakta a jevy, a to bez vyjádření vztahů mezi nimi či bez zvláštního vysvětlování a zdůvodňování. Sdělované údaje přitom musí být konkrétní a přesné. I proto se podle Viktora Jílka v informačním slohovém postupu uplatňují „prvky automatizace a ustálené stylizace, které mají společné rysy – relativní úplnost, jednoznačnost, jasnost, přehlednost a srozumitelnost“.¹⁶

Podle Jozefa Mistríka¹⁷ se informační slohový postup projevuje v inkoheznosti (nesoudržnosti) textu, v enumerativnosti a komutabilnosti (zaměnitelnosti) komponentů textu, aktualizovanosti a ve všudypřítomné objektivitě. V rámci typické inkoheznosti nesleduje postup při sdělování informací návaznost, plynulost, ani kontinuitu faktů, které mají význam samy o sobě, bez zřetele na stavbu textu, ve kterém je použijeme, a není potřeba zabezpečovat vazbu jazykových jednotek. Tato inkoheznost se vyznačuje absencí konektorů, kdy je text tvořen bez slučovacích spojek a bez odkazovacích konektorů. Čela vět jsou příznačná také tzv. tvrdým začátkem, tedy takovým, kdy je věta uvozena podmínkem nebo předmětem.¹⁸ Sdělované informace rovněž nepotřebují deikticko-orientační oporu a vystačí s poměrně

¹⁶ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 80.

¹⁷ MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: SPN, 1997, s. 343.

¹⁸ Tamtéž, s. 346.

volným řazením faktografických údajů. Zatímco ve vyprávění jsou věty do sebe takřkajíc rostlé a navzájem se přerůstají, v postupu informačním se jedna druhé pouze dotýká. Proto také v textu scházejí již zmiňované odkazovací výrazy, větná stavba je málo rozvinutá a může mít i formu výčtu hromadícího prostě fakta za sebou, a to v libovolném pořadí.¹⁹

S výše uvedenými je spojena také tzv. komutabilnost komponentů, kdy je možné v textu částečně přeskupovat členy či věty. Mezi zprostředkovanými fakty a údaji totiž zpravidla není významová vázanost (např. logická či časová). Objektivnost informačního projevu souvisí s jeho věcností, dokumentárností a faktografičností. Projevuje se množstvím konkrétních a přesných údajů a bohatým výskytem vlastních jmen. Mluvčí také nevstupuje mezi zprostředkovaný fakt a adresáta a v informačním textu proto není místo pro emocionálně-expresivní prostředky či obrazná pojmenování.²⁰ Charakteristická aktualizovanost je pak obsáhnuta ve věcné aktuálnosti, novosti faktu nebo události.

Informační slohový postup se uplatňuje především ve stylu administrativním, zpravodajském a prostěsdělovacím. Jozef Mistrík²¹ k tomuto výčtu přidává i slovníky a encyklopedie. Charakter informačního slohového postupu mívají například úřední listiny, výkazy, telegramy či inzeráty. Tvoří také kostru právních předpisů a zákonů. Vzhledem k jeho jednoduchosti a sdělování základní informace obsahují podle Aloise Jedličky²² informační postup v elementární formě všechny ostatní slohové postupy.

1.1.1.2 Postup vyprávěcí

Vyprávěcí slohový postup představuje jeden z nejstarších²³, nejvyvinutějších a typově nejbohatších slohových postupů, který dynamickým způsobem zprostředkovává na základě osobního prožitku nebo svědectví průběh jedinečného a neopakovatelného děje.²⁴ Oproti

¹⁹ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 108.

²⁰ FINDRA, Ján. *Štylistika slovenčiny*. Martin: Osveta, 2004, s. 139.

²¹ MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: SPN, 1997, s. 345.

²² REJMÁNKOVÁ, Miloslava, Alois JEDLIČKA a Věra FORMÁNKOVÁ. *Základy české stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970, s. 190.

²³ Ve své základní, nejjednodušší podobě se postup formoval od nejstarších ústních vyprávění přes bajky, pověsti, pohádky, rozsáhlé romány až po nejmodernější postupy v současné umělecké próze.

²⁴ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 84.

informačnímu postupu je subjektivní, a tak se při jeho užití může užívat specifických výrazových prostředků.²⁵ Pro texty založené na postupu vyprávěcím je typická přítomnost velkého množství sloves, která vedou k dynamičnosti a dějovosti celého sdělení. Podle Jozefa Mistríka²⁶ patří mezi základní vlastnosti postupu koheznost, explikativnost a sukcesivnost jeho komponentů, stejně jako v textu přítomná subjektivnost a celková aktualizovanost. Většina těchto vlastností přitom vychází z dějovosti jako všeobecné a nejširší črty vyprávěcího slohového postupu.

Koheznost (kompaktnost) celku je zde zajištěna množstvím konektorů, ale částečně i samotným dějem, který je rozvíjen v časové posloupnosti či příčinné souvislosti. „Princip chronologické vazby dějových složek příběhu je ve vyprávění základní. Zároveň však mezi sousedními ději může být i příčinná souvislost. Ta se však uplatňuje jen na pozadí časové následnosti.“²⁷ Funkci konektorů vykonávají mezivětné spojky a určitá slovesa stojící v čele vět, kde vytváří tzv. měkké začátky vět. „Za měkký pokládáme takový začátek, kdy je v čele věty sloveso nebo konektor.“²⁸ Koheznost vyprávěcího slohového postupu je manifestována také vynecháním východiska ve výpovědích, a tím užším přimykáním vět. Existence společného východiska je znakem spolupatříčnosti výpovědí, jejich významové závislosti, úzkého navazování a continuity. Důkazem koheznosti ve vyprávěcím postupu může být rovněž fakt, že případné osamostatnění některé jeho složky je těžké, ve většině případů je dokonce vyloučené, neboť vynecháním této složky by došlo k narušení smyslu.

S kohezností je systémově spojená také sukcesivnost (následnost) vyprávění. Chronologická svázanost dějů v dějovém pásmu se totiž posilňuje jejich lineární následností. S uvedenými souvisí rovněž explikativnost vyprávěcího slohového postupu. Tu je zde podle Jozefa Mistríka²⁹ třeba chápat jako prvek potlačující enumerativnost. Vyprávění se totiž nerozvíjí pouze sledem sloves, ale také jejich rozvíjením pomocí dalších výrazů. Aktualizovanost vyprávění je podmíněna „jedinečností příběhu, který je zařazený do jedinečných časových a prostorových podmínek a souvislostí.“³⁰ Sledovaný děj je zařazen na časovou osu vlivem gramatického času sloves, ale i „slovesným videm, modalitou nebo

²⁵ BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 73.

²⁶ MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: SPN, 1997, s. 346.

²⁷ FINDRA, Ján. *Štylistika slovenčiny*. Martin: Osveta, 2004, s. 151.

²⁸ MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: SPN, 1997, s. 347.

²⁹ Tamtéž, s. 347.

³⁰ FINDRA, Ján. *Štylistika slovenčiny*. Martin: Osveta, 2004, s. 152.

omezováním trvání v přítomnosti pomocí slov typu už, ještě, jen, znovu, denně, právě, teď atd.“³¹ Děj zařazují na časovou osu také částice a okolnostní příslovce poukazující na čas. Vyprávění se nejčastěji týká minulých dějů, nejfrekventovanějším časem je tedy minulý čas. Přítomný čas se může vyskytovat například jako historický přítom, na pozadí času minulého.

Subjektivnost vyprávění je pak jasně daná autorem projevu, protože ten rozhoduje o způsobu podání a volbě prostředků. Autor může jisté věci vyzdvihnout, jiné potlačit nebo opominout, některé zachytit detailněji atd. „V rovině výrazu se subjektivnost vyprávění projevuje využíváním expresivních lexikálních a syntaktických prostředků a variabilním uplatňováním nadvětných kontextových jednotek z oblasti odstupňování textu, jako je také subjektivizovaná autorská řeč, polopřímá řeč a nevlastní přímá řeč.“³²

K dějovému pásmu se ve vyprávěcím slohovém postupu přidružují nejčastěji prvky popisu, popř. prvky úvahové. Vyprávěcí slohový postup se uplatňuje především v žánrech funkčního stylu uměleckého, kde bývá často doplněn také ostatními slohovými postupy. V jednodušší podobě se postup využívá rovněž ve stylu prostěsdělovacím a v dílčím žurnalistickém stylu beletrizujícím. Ve zpravodajství jsou modifikace vyprávěcího stylu nepřijatelné, protože v nich „pozorujeme vysokou subjektivitu podání. (...) Vyjádření autora je zde subjektivizované a uplatňuje se zorný úhel náhledu původce.“³³

1.1.1.3 Ostatní slohové postupy

V následujících podkapitolách jsou představeny ostatní základní slohové postupy (tj. popisný, výkladový a úvahový). Byť tyto postupy nejsou hlavním předmětem naší práce, mohou se v příznakových i nepříznakových modifikacích objevovat v příspěvcích televizního zpravodajství. Proto si je stručně definujeme.

1.1.1.3.1 Postup popisný

Užití postupu popisného je velmi univerzální a samotný postup má řadu modifikací (variant) podle toho, ve které funkční stylové oblasti se právě využívá. „Popisný postup

³¹ MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: SPN, 1997, s. 348.

³² FINDRA, Ján. *Štylistika slovenčiny*. Martin: Osveta, 2004, s. 153.

³³ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 78–85.

představuje zachycení základních rysů, vlastností, částí a složek předmětů, jevů nebo dějů³⁴, na základě kterých nabízí recipientům možnost vytvořit si vlastní obraz o sdělovaném předmětu nebo události.

V popisu se často využívá jmenných výrazů (především substantiv a adjektiv). Velký důraz je kladen na detaily a souvislosti, které s popisovaným jevem nebo předmětem úzce souvisí. Stejně jako v případě informačního postupu je zde častá nekoheznost textu, kdy mohou být informace hromaděny formou výčtu. Na rozdíl od postupu informačního však text založený na postupu popisném může obsahovat i určitou subjektivnost. Dle dalších dvojic opozitních vlastností podle Jozefa Mistríka³⁵ je pro tento slohový postup charakteristická enumerativnost, jistá nadčasovost a komutabilnost, tedy možnost částečně mezi sebou přeskupovat jednotlivé prvky hotového textu bez ztráty významu. Slohový postup popisný se uplatňuje především v oblasti umělecké a odborné.

1.1.1.3.2 Postup výkladový

Dle Jaroslava Bartoška³⁶ představuje výkladový postup jednu z nejnáročnějších struktur, při které se logickým způsobem vysvětlují předměty, jevy nebo děje a zdůvodňují se souvislosti předmětu sdělení. Dle Marie Krčmové směřuje tento slohový postup „k zachycení všech vnitřních souvislostí sdělovaných faktů. Jeho základem jsou závislosti příčinné, ty však probíhají obvykle v čase a prostoru, a tak by měly být v textu také vyjádřeny.“³⁷

Pro slohový postup výkladový je typická složitější větná stavba a chybějící subjektivita. Dle Mistríkových³⁸ dvojic opozitních vlastností je pro něj charakteristická koheznost, následnost, explikativnost a jistá všeobecnost. Postup výkladový se využívá především v odborném stylu, odkud přešel také do stylu žurnalistického, kde se však již tolik nevyužívá odbornosti výkladu.

³⁴ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 79.

³⁵ MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: SPN, 1997, s. 351.

³⁶ BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 74.

³⁷ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 109.

³⁸ MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: SPN, 1997, s. 356.

1.1.1.3.3 Postup úvahový

Úvahový postup bývá někdy chápán jako jistá varianta či modifikace postupu výkladového.³⁹ Oběma postupům je vlastní koheznost a sukcesivnost textu, stejně jako explikativnost a určitá gnómičnost. Postup úvahový se však od výkladového liší především subjektivností autora, kdy v úvahovém postupu „dochází k předkládání autorových osobních názorů, zamyšlení, hodnocení a postojů k jevům skutečnosti a především k prezentaci autorových argumentů (...), což se odráží také ve volbě jazykových prostředků, často hodnotících a expresivních.“⁴⁰

Postup úvahový se uplatňuje nejčastěji v odborném stylu, specificky pak ve stylu uměleckém a prostěsdělovacím. Dle Marie Čechové⁴¹ se však jen zřídka v běžné komunikaci rozvine celý. V jednotlivých textech se spíše objevují krátké úvahové prvky.

1.2 Žurnalistika

Termín žurnalistika⁴² představuje široký pojem, při jehož definici nalzáme řadu výkladů. Eva Minářová⁴³ spatřuje pod tímto výrazem ve své *Stylistice pro žurnalisty* veškerou (především veřejnou) činnost v hromadných sdělovacích prostředcích, která je spojená s mezilidskou mediální komunikací, při níž dochází k informování o aktuálních společenských, politických a ekonomických událostech.

Podle *Slovníku mediální komunikace*⁴⁴ pak žurnalistika představuje specifickou činnost, která zahrnuje zpravodajství (tj. pravidelně a soustavně prováděný sběr, třídění, zpracovávání a distribuci aktuálních sdělení časové povahy, tematicky zaměřených na oblast politického, ekonomického, kulturního, společenského sportovního a dalšího dění), publicistiku (nadčasovou tvorbu, která není vázaná na sběr nových faktů, nýbrž spočívá ve veřejně dostupném a srozumitelném výkladu již známého, popř. spočívá v soustavné

³⁹ Např. Josef Václav Bečka (1992) či Marie Čechová (2011).

⁴⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011, s. 407.

⁴¹ Tamtéž, s. 407.

⁴² Žurnalistika je oproti jiným disciplínám oborem poměrně mladým. O počátcích žurnalistiky v dnešním slova smyslu lze hovořit až od počátku 17. století. Od té doby do současnosti prodělala mnoho změn, ať už technických či těch, které se týkají její funkce.

⁴³ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 162.

⁴⁴ REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004, s. 322.

prezentaci argumentace nebo subjektivního postoje či názoru), ale také pravidelně publikovaný soubor výsledků této činnosti v podobě deníků, časopisů, rozhlasového a televizního vysílání či internetové prezentace.

1.2.1 Zpravodajství

Zpravodajství je nejstarší součástí žurnalistiky. Podle *Encyklopedie praktické žurnalistiky* jej lze na jedné straně „chápat jako označení vědomé novinářské činnosti, na straně druhé pak jako konkrétní, viditelný a slyšitelný produkt této činnosti, která se manifestuje v obsahu novin, časopisů, rozhlasu, televize i tzv. nových médií.“⁴⁵ Prostřednictvím tišených či audiovizuálních médií adresátům zprostředkovává vybraná, shromážděná a vytrízená fakta

Na rozdíl od publicistiky má zpravodajství funkci informační a definiční a snaží se aktuální události bez prodlení zachytit, popsat a předat různě diferencovaným publikům. Mimo aktuální události zprostředkovává zpravodajství informace odrážející myšlenkovou pluralitu veřejnosti a slouží tak čtenářům k utváření jejich vlastních názorů. Z tohoto důvodu by mělo být objektivní⁴⁶, přesné, vyvážené, nestranné, aktuální, jasné, srozumitelné a nemělo by obsahovat novinářův názor.⁴⁷

1.2.1.1 Televizní zpravodajství

Televizní podoba zpravodajství představuje druh audiovizuální žurnalistické tvorby, vyznačující se vysokou mírou pohotovosti a bezprostřednosti při šíření informací, které zprostředkovává divákům v denní periodicitě a časové kontinuitě jednoho dne.⁴⁸ Jeho

⁴⁵ OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999, s. 214.

⁴⁶ Zpravodajství nemůže být nikdy zcela objektivní a neutrální, protože není v lidských silách zbavit se jisté tendence a zaujetí a už samotný proces výběru informací novinářem je neobjektivní. Tvůrce zpravodajských sdělení by se však měl snažit o maximální možnou objektivitu, tzn. záměrně nezkrášlovat realitu a dát stejný prostor všem zainteresovaným osobám, výkladům či názorům. (OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011, s. 12–13.)

⁴⁷ OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Praha: Libri, 2007, s. 241.

⁴⁸ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011, s. 80.

specifikum přitom spočívá v mimořádné schopnosti operativně přenášet tyto informace souběžně s vývojem událostí, přenášet svému publiku dění v přímém přenosu a promlouvat k němu prostřednictvím kombinace pohyblivých obrazů, zvuků a mluveného slova. Takovou kombinaci označuje například Barbora Osvaldová⁴⁹ jako nejpřirozenější a nejkompexnější smyslové zprostředkování informací o okolním světě.

Samotné hlavní televizní zpravodajské relace, kterým se budeme věnovat v praktické části diplomové práce, jsou většinou zařazovány na začátek večerního programového bloku (tzv. prime time) a podle Martina Lokšíka patří „k základním stavebním kamenům programového vysílacího schématu, protože jsou jedním z mála živě vysílaných pořadů s neměnným umístěním a pevně stanoveným začátkem a koncem v časové ose programu.“⁵⁰ Podle kvality zpravodajských relací bývá zpravidla posuzována také image každé televizní stanice. Platí to jak v případě televize veřejné služby, tak v případě komerční televize. Současná televizní produkce si proto z tohoto formátu vybudovala základní programový typ, jehož prostřednictvím svádí neustálý boj o sledovanost té které relace. Jedná se o základní jednotku s cílevědomě organizovanou obsahovou strukturou a s konkrétně vymezenou stopáží, která přináší přehled domácích a zahraničních událostí z celého dne.

Jednotlivé zpravodajské relace se skládají z původních obrazových zpravodajských příspěvků, přejetých agenturních audiovizuálních materiálů z výměnné sítě, telefonátů a přímých vstupů zahraničních zpravodajů a reportérů z místa události, které jsou uváděny a doprovázeny živým slovem moderátorů ze zpravodajského studia.⁵¹ V televizi je zpravodajství vedeno moderátorem, který se snaží danou problematiku nejdříve vysvětlit pomocí informací, které čte z přenosové televize. Úvodní část ve studiu, kdy moderátor příspěvek před odvysíláním ohlásí, představuje základní shrnutí informací o události. Dále je divák obvykle spojen s redaktorem, který je na místě a sleduje situaci a podává nám objektivní sdělení. Tato první část zprávy „v terénu“ shrnuje základní informace a sděluje divákovi, co se kdy a kde stalo. Následující rozhovor příspěvku dodává atmosféru autentičnosti. V závěru jsou doplněny informace o tom, co po nehodě následovalo.

⁴⁹ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011, s. 73.

⁵⁰ LOKŠÍK, Martin. *Televizní zpráva a televizní zpravodajství*. In. OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011, s. 79.

⁵¹ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011, s. 81.

Jednotlivé zpravodajské relace jsou přitom obvykle definovány i samotným charakterem televizní stanice, způsobem jejího financování či složením divácké obce.⁵² Za základní útvar, který definuje strukturu televizního zpravodajství, lze podle Barbory Osvaldové⁵³ považovat televizní zprávu.

1.2.1.1.1 Televizní zpráva

Základní útvar televizního zpravodajství – televizní zprávu – charakterizuje Martin Lokšík⁵⁴ jako pohotovou, věcnou, stručnou a přesnou informaci o společensky důležitých, významných nebo zajímavých událostech, zaznamenaných v jejich audiovizuální syntetické podobě. Důležité podle něj je, aby byl zpravodajský příspěvek v televizi stručný, hutný a přesný. Na jazykově-slohovou výstavbu zprávy jsou kladeny vysoké požadavky, důležitá je věcná sdělnost, objektivita, citová a výrazová neutrálnost a rychlá zpracovatelnost textu příjemcem.⁵⁵ „Srozumitelnost sdělení ovlivňuje také vyváženost obrazu a slova.“⁵⁶ Platí navíc, že i televizní zpravodajská sdělení mají podobu primárně psaných textů, které jsou moderátory a redaktory předčítány.

1.2.1.1.2 Duální mediální systém v České republice

Vzhledem k tomu, že se naše práce zaměřuje na rozbor zpravodajských relací komerční a veřejnoprávní televizní stanice, stejně jako na jejich vzájemné porovnávání, je třeba přiblížit duální mediální systém, ve kterém v Česku současně fungují právě veřejnoprávní a komerční média.

⁵² Mezi další faktory patří například i technické a technologické kapacity a vybavení, personální zastoupení, zajištění vlastních zpravodajů doma i v zahraničí či možnosti využívání výměnného zpravodajství mezinárodních televizních organizací a světových tiskových a obrazových agentur.

⁵³ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011, s. 84–86.

⁵⁴ LOKŠÍK, Martin. Televizní zpráva a televizní zpravodajství. In. OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011, s. 83.

⁵⁵ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011, s. 117.

⁵⁶ LOKŠÍK, Martin. Televizní zpráva a televizní zpravodajství. In. OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011, s. 77.

Až do společenský změn, které započaly v listopadu 1989, bylo v tuzemsku televizní vysílání plně státní. Po listopadu 1989 však došlo v mediálním odvětví naší republiky k převratu, v rámci něhož se zdejší mediální společnost transformovala na tzv. duální systém. V něm současně fungují vysílací média zřízena ze zákona, jež poskytují službu veřejnosti výrobou vlastních pořadů i svým vysíláním – tzv. veřejnoprávní média⁵⁷, a média soukromá, která především produkují zisk a zajišťují návratnost investic investorům.⁵⁸

Soukromá neboli komerční televize se soukromým vlastníkem stojí v kontrastu s veřejnoprávní televizí. Komerční stanice totiž vznikají za účelem zisku a jejich program je ovlivňován sledovaností. Jak píše Roman Bajčan: „čím vyšší je sledovanost, tím vyšší je i zájem inzerentů a následně i vyšší zisk. Cílem komerčních médií je tedy přinášet atraktivní informace pro nejširší vrstvy, oslovit co největší množství diváků.“⁵⁹ K tomu je pak podle Pavla Zuny⁶⁰ nevhodnější žurnalistika na pomezí informací a zábavy, tzv. infotainment⁶¹, která informace podávané prostřednictvím zpravodajských příspěvků zjednodušuje, upravuje či dramatizuje.

1.3 Funkční stylistika

Jak již bylo uvedeno, předkládaná práce se opírá o teorii funkčně zaměřené stylistiky. Tato stylistika operuje s teorií, že text je vytvářen především z hlediska jeho funkce⁶², a že některé z funkcí textů jsou tak výrazné, že mají schopnost vyčlenit tzv. funkční styly. Příslušné funkční stylové sféře pak odpovídají užité jazykové prostředky, jejich způsob výběru a seskupení. Styl se vždy opírá o volbu (v souladu s cílem a zamýšlenou funkcí projevu) a jeví se jako určitý (alternativní) způsob organizace textu, resp. (alternativních)

⁵⁷ Více na straně 39 a 40.

⁵⁸ JIRÁK, Jan. Masová média a česká společnost. In. *10 let v českých médiích*. Praha: Portál, 2005, s. 16–17.

⁵⁹ BAJČAN, Roman. *Techniky public relations, aneb, Jak pracovat s médii*. Praha: Management Press, 2003, s. 28.

⁶⁰ ZUNA, Pavel. Rozdíl mezi zpravodajství veřejné služby a komerčním zpravodajstvím. In. *Veřejná služba ve veřejnoprávních médiích*. Praha: Votobia, 2003, s. 28–29.

⁶¹ Označení vzniklo spojením dvou anglických výrazů – information a entertainment, tj. informace a zábava. Tento druh předávání informací zdůrazňuje např. překvapivé skutečnosti či kuriozity, negativní důsledkem však je, že informativní funkce zpravodajství se dostává do pozadí a je až druhou složkou zprávy. (TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006, s. 161.)

⁶² Srov. např. Marie Čechová (2008), Eva Minářová (2011).

jazykových jednotek. Textu styl přitom dodává jak integrační (jednotící) ráz, tak ho zároveň na druhou stranu individualizuje a v tomto smyslu také příznačně charakterizuje.

Stylové, tj. alternativní prostředky nabízí jazyk především v synonymech a variantách v oblasti lexikální. Pokud jde o prostředky verbální povahy, počítá se s tím, že jednotlivé jazykové prostředky jsou již předtextově zatíženy jistou stylovou hodnotou zařazující je do příslušných funkčních stylových sfér. V nich jsou tyto prostředky pocit'ovány jako nepříznakové, neutrální, ovšem při jejich přenosu do jiných sfér se mohou stát prostředky příznakovými, a tím výrazně stylově aktivními.⁶³

Funkční slohový styl nespočívá jen ve výstavbě textu, ale vzniká na průsečíku mnohých činitelů, jako např. adresát, funkce projevu, téma, zásoba výrazových prostředků atd. Funkční styl vedle dalších vlastností textu zahrnuje také kategorii slohového postupu. Pro teorii funkčních stylů je velmi významný již samotný pojem styl, který je v nejobecnějším pojetí chápán „jako výběr a uspořádání jednotek v jakékoli oblasti lidské činnosti, utváří se záměrnou aktivitou tvůrčího subjektu (autora, produktora) a je různou měrou ovlivňován okolnostmi vzniku a cílem, jemuž má (...) sloužit.“⁶⁴

1.3.1 Funkční styl žurnalistický

Zpravodajská sdělení patří spolu s publicistikou a beletrizující oblastí⁶⁵ mezi dílčí oblasti funkčního stylu žurnalistického, který řadíme mezi primární funkční styly.

Je třeba uvést poznámku, která se týká nesnadného rozhodování mezi užitím pojmů žurnalistický styl nebo pro českou stylistiku tradiční pojmenování styl publicistický⁶⁶. Termín žurnalistický styl koresponduje se zahraniční literaturou a literaturou teoretiků médií⁶⁷. Práce vychází z autorů z řad českých lingvistů, kteří dávají přednost pojmu žurnalistika jako pojmu, který zahrnuje dvě různé oblasti světa žurnalistiky – zpravodajskou a publicistickou⁶⁸ a opírá

⁶³ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 89–101.

⁶⁴ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 17.

⁶⁵ Viktor Jílek navrhuje také oblast syžetová. (JÍLEK, Viktor. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, s. 53.)

⁶⁶ Viz. např. Eva Minářová (1996), Marie Čechová (2003), Jan Chloupek (1991); ti však tento funkční styl označují jako styl publicistický a jeho dílčí oblasti pak zpravodajství a publicistika v užším slova smyslu.

⁶⁷ Např. Barbora Osvaldová a Alice Tejkalová (2009).

⁶⁸ Např. Jaroslav Bartošek (1997).

se především o publikaci Evy Minářové z roku 2011 *Stylistika pro žurnalisty*, kde autorka pracuje s maximálně zobecňujícím termínem funkční styl žurnalistický.

Jak bylo uvedeno, funkční styl žurnalistický patří mezi nejvýznamnější funkční varianty současné češtiny a jeho vývoj a kvalitativní posuny vyvolávají zájem celé řady českých lingvistů⁶⁹. Představuje určité „zobecněné a nadřazené označení pro stylové ztvárnění všech žurnalistických textů (verbálních komunikátů), které vedle své funkce informativní (zpravovací, sdělné, komunikační) plní ještě funkci persvazivní, působící a ovlivňovací.“⁷⁰

Stylové normy uvnitř žurnalistického stylu přitom nejsou jednotné, nýbrž jsou vnitřně diferencované. Jiné normy jsou závazné pro oblast zpravodajství, jiné zase pro oblast publicistiky a oblast beletrizující.⁷¹ Zatímco ve zpravodajství jde tedy primárně o předávání nových informací, publicistika především vyslovuje názory, postoje, komentáře a stanoviska.

1.3.1.1 Dílčí stylová oblast publicistická

Jak již bylo uvedeno, oblast publicistická je vedle oblasti zpravodajské a beletrizujícího jednou z dílčích složek stylu žurnalistického. Na rozdíl od zpravodajství, kde se uplatňují především fakta, se publicistika vyznačuje analytickým přístupem ke zpracování zveřejňovaných informací, které se takto nejen zprostředkovávají, ale jsou také analyzovány, komentovány a hodnoceny. Publicistické sdělení proto vedle informací obsahuje „názor, hodnocení a subjektivitu, zahrnuje soudy, postoje, kombinuje analytický a syntetický přístup. Jeho výsledkem je poznání a eventuálně přesvědčení a získání recipienta.“⁷²

Kromě funkce informativní totiž texty této dílčí oblasti plní celou řadu dalších funkcí, především však ovlivňovací, přesvědčovací, agitační a získávací, tedy komplexně funkci persvazivní. Té odpovídají také prostředky stylové aktualizace a aktivizace, kdy se v komunikátech častěji setkáváme s obměňováním stabilizovaných výrazových prostředků a s cílevědomým porušením modelovosti. Pro texty je příznačné uplatňování obrazného vyjádření, typická je metaforičnost a metonymičnost, výskyt rozmanitých figur a jiných

⁶⁹ Srov. Jaroslav Bartošek, Eva Minářová, Hana Srpová.

⁷⁰ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 244–245.

⁷¹ MINÁŘOVÁ, Eva. *Základy stylistiky češtiny*. Brno: Masarykova univerzita, 1996, s. 65.

⁷² OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999, s. 146.

stylově aktivních výrazových prostředků. Díky nim je projev emocionálnější, působivější, výrazy odhalují postoj autora k tématu.

Obecně lze říci, že publicistické komunikáty vznikají na základě zpravodajských textů, jejichž témata jsou dále rozvíjena a komentována. Zpravodajská fakta publicista „osvětluje, rozebírá a hodnotí je. Nové informace jsou zasazovány do kontextu širších společenských vztahů.“⁷³

Pro dílčí stylovou oblast publicistikou je typický slohový postup informační doplněn o další postupy, zejména postup výkladový a úvahový. Mezi základní žánry publicistiky patří úvodník, komentář, rozbor, publicistická reportáž, recenze, posudek, kritika, diskuse, pamflet.

1.3.1.2 Dílčí stylová oblast beletrizující (syžetová)

Dílčí stylovou oblast beletrizující či beletristickou charakterizuje podle Evy Minářové⁷⁴ ve srovnání se stylem zpravodajským a publicistickým mnohem větší subjektivita a beletrizace vyjadřování. Do popředí se v této dílčí stylové oblasti dostává vedle základních funkcí žurnalistiky především funkce estetická. Projevy jsou ozvláštněny užitím prostředků obrazného vyjádření, jakými jsou metafory, personifikace či metonymie. „Častá zde bývá emocionalita výrazu, humor, alegorie a různé literární reminiscence. Do popředí vystupují individuální rysy původce projevu, který bezděčně odhaluje svůj subjektivní styl. Ke stylové vyhraněnosti přispívají autorské neologismy.“⁷⁵ Útvary beletrizující oblasti umožňují původcům sdělení uplatnit subjektivitu pohledu a výrazu, zprostředkování osobních dojmů, pocitů, specifické vyjádření vlastních názorů, které ve své podstatě neumožňuje zpravodajská oblast, v omezené míře pak oblast publicistická.

V kompozici komunikátů se projevuje nejvíce slohový postup vyprávěcí nebo popisný, objevuje se také postup informační. Mezi základní žánry stylu patří reportáž beletrizující, črta, causerie, fejeton, beseda, glosa, poznámka, sloupek, entrefilet. Od čistě beletristických útvarů uměleckého stylu se tato dílčí oblast odlišuje v tom, že je konkrétní, opírá se o faktografické údaje, může mít podobu dokumentu o dané události, problému či době.

⁷³ JÍLEK, Viktor. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, s. 83.

⁷⁴ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 268.

⁷⁵ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 230.

1.3.1.3 Dílčí stylová oblast zpravodajská

Zpravodajský styl představuje spolu se svým základním žánrem – zprávou – hlavní předmět naší diplomové práce, proto mu v teoretické části věnujeme větší prostor než publicistice a dílčí stylové oblasti beletrizující.

Podle *Současné stylistiky* je základním úkolem zpravodajských textů přinášet „konkrétní, stručné a věcné informace o nových a aktuálních jevech a událostech.“⁷⁶ Základními funkcemi zpravodajských komunikátů jsou přitom funkce informativní, zpravovací a částečně také odborně sdělná.

Ve zpravodajství je důležitá co největší rychlost v podání informací a jejich objektivita. Právě svou objektivitou a chybějícím názorem redaktora se přitom zpravodajství liší od publicistiky. Ve zpravodajských textech je snaha o konkrétnost a přímost sdělení, častá je také strohost a stručnost vyjádření. „Charakteristická je myšlenková zhuštěnost, konkrétnost, pojmová srozumitelnost a nasycenost fakty. Cílem komunikace je předání množství nových informací. Aktuální téma a obsah ve zpravodajských textech je formulován tak, aby adresát dostal odpovědi na to, co se stalo, kdy a kde se to stalo, kdo to udělal, eventuálně stručně jak a proč, ale hlubší analýza zpráv a uvádění tématu do širších souvislostí se většinou neočekává.“⁷⁷ Charakteristické rysy zpravodajského stylu – stručnost, konkrétnost a ekonomičnost vyjádření – se pak projevují na několika jazykových rovinách.

Od publicistického stylu a publicistického stylu beletristického se zpravodajství liší převažující nocionalitou výrazových prostředků, které jsou vybírány tak, aby podávaly nezaujatou, nezkreslenou a úplnou informaci. Osoby a děje jsou přesně pojmenovány, jsou navíc konkretizovány místem a časem události, o které zpráva vypovídá. Celkové podání je neosobní, formulace jsou stručné a základem jazykového materiálu je neutrální vrstva spisovného jazyka, zejména prostředky neexpresivní a neobrazné.⁷⁸ Volba příznakových jazykových prostředků by totiž mohla do určité míry ovlivnit pohled adresáta na představovanou událost. Velký vliv na jazyk ve zpravodajství má periodicitu média a textu poskytnutý prostor, které jsou hlavní příčinou jisté modelovosti a automatizace jazykových prostředků. Neustálé opakování stejných či podobných situací a rozebírání nepříliš odlišných

⁷⁶ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 253.

⁷⁷ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 172.

⁷⁸ JÍLEK, Viktor. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, s. 60.

témat se odráží například i ve stereotypnosti výrazových prostředků, mezi kterými jsou časté tzv. publicismy. Podle Jaroslava Bartoška je slovní zásoba zpravodajství „poměrně stereotypní, modelová. O to více v ní pak vynikají slova nápadná, neočekávaná a nežádoucí. Nejčastěji jsou to obrazná pojmenování, synonyma, exonyma, nepřechýlená ženská příjmení, archaismy, kulturní frazémy, málo známé odborné výrazy, cizí, slangová a argotická slova.“⁷⁹

Zmíněnou modelovost nalézáme rovněž v oblasti syntaktické. Projevuje se zde kratšími větnými celky, často jednoduchými dvojčlennými větami, ale také větami s množstvím rozvíjejících větných členů. Častá je výčtová linie informací a několikanásobné větné členy. Méně se užívají souvětí, která jsou pak méně složitá, nejčastěji složená ze dvou vět, které obsahují zmíněný velký počet rozvíjejících větných členů. Novináři potřebují v krátké zprávě podat mnoho informací, proto využívají kondenzované formulace, které jim toto umožňují. Ve větách používají málo plnovýznamových sloves v určitém tvaru a celkově převládá spíše jmenný charakter vyjádření.

Zpravodajské texty mají také svou typickou kompozici, která je výrazně ovlivněna informační funkcí, jež je v této oblasti stěžejní.⁸⁰ Podle Evy Minářové⁸¹ se v kompozici uplatňuje především slohový postup informační, který zachycuje základní údaje o sdělované skutečnosti a podává výčet nezbytných informací bez objasňování a zdůvodňování faktů. Jedná se o jakési lineární řazení faktografických údajů, což je pro tuto oblast charakteristické. Takové uspořádání tématu a obsahu a využití informačního slohového postupu vychází z toho, že je nutné přinést odpovědi na základní otázky⁸²:

Co se stalo?

Kdo se toho účastnil?

Kde se to odehrávalo?

Kdy k tomu došlo?

Jak se to přihodilo?

Proč se to událo?

⁷⁹ BARTOŠEK, Jaroslav: *Žurnalistika: úvod do studia*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 1997.

⁸⁰ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011, s. 243.

⁸¹ Tamtéž, s. 243.

⁸² Tamtéž, s. 243.

Ovšem jak již bylo zmíněno, bez hlubší analýzy. Pokud některá z těchto otázek zůstane nezodpovězena, působí text neúplně a příjemce textu má pocit, že informace jsou nedostačující. Zpravodajské texty se proto snaží na tyto otázky odpovědět hned v úvodu textu, aby udržely adresátův zájem.

Nepříznakově se ve zpravodajství může vedle informačního slohového postupu vyskytovat také slohový postup popisný, popř. při snaze o přesné vysvětlení skutečnosti slohový postup výkladový. Co se týče zbylých postupů (postup vyprávěcí a úvahový) a modifikací postupu popisného (líčení, odborný popis), ty porušují neutralitu a informační kvalitu zpravodajství a jejich využití je zde považováno za příznakové.

Z primární informační funkce zpravodajství vyplývají i určité požadavky na podobu jeho žánrů, mezi které patří například zpráva se všemi svými dílčími typy, referát, oznámení, komuniké či zpravodajský rozhovor. Zpráva přitom může mít formu mluvenou i psanou a na základě toho, které médium zprostředkovává přenos informací, dělíme zprávu na novinovou, rozhlasovou a televizní.

1.3.1.4 Žánry (textové vzorce)

Jednotlivé funkční styly a dílčí stylové oblasti využívají při zpracování komunikátů charakteristické žánry (někdy také označované jako textové vzorce). Ty pojmáme jako „skupiny textů s týmiž charakteristickými rysy a vlastnostmi a podobnými a zároveň společnými znaky, jimiž se liší od kvalit jiných skupin textů.“⁸³ U téhož žánru obvykle shledáváme společné rysy jazykové (formální) stránky a kompoziční výstavby, sledujeme u něj také tutéž funkci textu a obdobný komunikační cíl.

V následujících podkapitolách se zaměříme na žánry funkčního stylu žurnalistického. Blíže však vymežíme pouze ty, které jsme v analyzovaných sděleních televizních relací zaznamenaly, a které jsou pro nás tudíž relevantní. Konkrétně se jedná o zpravodajské žánry zpráva, oznámení, komuniké, rozhovor a o žánry portrét, reportáž a story, které stojí na pomezí zpravodajství, publicistiky a dílčí oblasti beletrizující.

⁸³ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011, s. 242.

1.3.1.4.1 Zpravodajské žánry

1.3.1.4.1.1 Zpráva a její dílčí typy

Ačkoliv se zpráva vyskytuje i v jiných komunikačních sférách, zejména v administrativní, je považována za klasický zpravodajský útvar. Dle autorky Lynette Burns⁸⁴ a kolektivu autorů publikace *Zpravodajství v médiích*⁸⁵ je zpráva považována za nejstarší a zároveň vůbec nejdůležitější žurnalistický útvar. Dle Barbory Osvaldové je pak definována jako „žurnalisticky zpracovaná informace o něčem, co se stalo nebo nestalo, stane nebo nestane, nebo o změně nějakého stavu.“⁸⁶

Daná fakta, děje nebo myšlenky zpráva pouze zaznamenává, sumarizuje a konstatuje, nikoli komentuje. Je zpravidla kratšího rozsahu, pro stylizaci je příznačná maximální stručnost, jasnost, konkrétnost a výstižnost.⁸⁷ Základní vlastností zprávy je podle Evy Minářové⁸⁸ aktuálnost, novost, zajímavost a významnost. Kompozice zprávy (stejně jako většiny zpravodajských útvarů) je ovlivněna uplatňováním převažujícího slohového postupu informačního. Standardní zpráva by proto měla být maximálně stručná a výstižná, zachovávat věcnost, přesnost, spolehlivost a citovou neutralitu.

Eva Müllerová popisuje, že „jednotlivé údaje ve zprávě stojí vedle sebe na principu juxtapozice. Nápadná je frekvence jmenných údajů a několikanásobných větných členů. Uplatňují-li se slovesa, jsou nositeli aktualizačních kategorií, kterými se výpovědi uvádějí do souvislosti s ostatními fakty.“⁸⁹ Profesor žurnalistiky Walther de La Roche⁹⁰ pak klade důraz především na přesné a názorné zpravování, nezatajování jmen, objasňování termínů a zkratek, vylíčení toho, jak k události došlo, uvedení všech souvislostí, tvoření krátkých vět, opakování nejdůležitějších informací či omezené užití obrazů, jazykových klíšé či cizích slov.

⁸⁴ BURNS, Lynette Sheridan *Žurnalistika: Praktická příručka pro novináře*. Praha: Portál, 2004, s. 61–62.

⁸⁵ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011, s. 24–25.

⁸⁶ Tamtéž, s. 22.

⁸⁷ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011, s. 22.

⁸⁸ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011, s. 82.

⁸⁹ MÜLLEROVÁ, Eva. *Funkční styly a jejich základní žánry v současné komunikaci: určeno pro posl. fak. pedagog*. Praha: SPN, 1989, s. 52.

⁹⁰ LA ROCHE, Walther de: *Einführung in den praktischen Journalismus: mit genauer Beschreibung aller Ausbildungswege: Deutschland, Österreich, Schweiz*. München: List, 1992, s. 98–116.

Jozef Mistrík⁹¹ zmiňuje, že zpráva má úplně opačné členění textu než ostatní žánry žurnalistického stylu a i ostatních stylů. „Zatímco ostatní žánry mají vzestupnou perspektivu, postupující od věcí méně důležitých k důležitějším, zpráva má perspektivu sestupnou, obrácenou od nejdůležitějších věcí k méně důležitým.“⁹² Tato perspektiva je označována jako tzv. „obrácená pyramida“.

Obrácená pyramida představuje sestupný (kónický) model kompozice s přísně vyčleněnými odstavci a znamená, že nejdůležitější informace a informace nové jsou uvedeny na začátku. Tato úvodní část, které se říká čelo, sděluje podstatu události a sumarizuje obsah celého sdělení. Následující část pyramidy, označována jako tělo nebo trup, přináší informace rozvíjející či rozšiřující základní (uvádí např. zainteresovanou osobu a její slovní reakci). Třetí část pyramidy uvádí informace související nebo zařazující základní informaci do kontextu předešlého, ale i budoucího. Podle rozměrů či aspektů událostí a podle záměru editorů obsahuje zpráva vytvořena na základě obrácené pyramidy jednotlivých částí více nebo méně, záleží však na tom, jak je zařazení těchto informací do kontextu pro pochopení události důležité. Není-li, může třetí část tvořit konec pyramidy.⁹³

Příklad zprávy vystavěné dle kompozice obrácené pyramidy:

Kontroly masa dováženého z Brazílie⁹⁴

V první části textu je nastoleno téma povinného kontrolování masa dováženého do Česka z Brazílie a uvedena odpověď na základní zpravodajské otázky kdo, co, kdy a kde:

moderátor

„Od dnešního dne musejí veškeré maso, které se do Česka dováží z Brazílie, zkontrolovat hygienici. Ministr zemědělství to nařídil poté, co se v několika zásilkách z této země potvrdila bakterie salmonely. Závadné maso hygienici našli v jednom z olomouckých skladů.“

⁹¹ MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: SPN, 1997, s. 469.

⁹² Tamtéž, s. 469.

⁹³ SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Informace – text – kontext: nad současnou situací médií*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 8.

⁹⁴ *Kontroly masa dováženého z Brazílie*, Česká televize, Události, 9. 5. 2017

Druhá část rozšiřuje základní informace:

redaktor

„Z Brazílie bylo do Olomouckého kraje dovezeno zhruba 100 tun masa. Konkrétně v tomto skladu za mnou se našlo 5 tun nebezpečného kuřecího. Firma už ho vrátila zpět zahraničnímu dodavateli. Doposud se kontrolovala pětina vzorků masa dováženého do České republiky, nově se musí kontrolovat veškeré maso. Náklady jdou za potravináři, kteří maso prodávají. Těm, kteří by se chtěli kontrolám vyhnout, hrozí až dvoumilionová pokuta. V případě, že se závadné maso objeví, musí ho firmy vrátit zpět do zahraničí, odkud ho nakoupily.“

Další přináší slovní reakci zainteresované osoby:

ředitel, Krajská veterinární správa Olomouc

„Těch 5 tun bylo vráceno dodavateli a 5 tun bylo odmítnuto vzhledem k tomu, že bylo, pocházelo toto maso z podniků, které nejsou schváleny pro dovoz do Evropské unie.“

Poslední část zprávy uvádí doplňující informace:

vedoucí odd. hygieny potravin, Státní veterinární ústav Praha

„Zárodky rodu salmonela testujeme podle ISO normy. Trvá to, pokud se neděje nic zvláštního, 3 dny. Jsou tam 3 kroky, který každý trvá cirká 24 hodin.“

Obrácená pyramida představuje nejvhodnější kompoziční postup zprávy. Příjemce se dozvídá podstatu sdělení v prvním odstavci a dále dostává rozšiřující a doplňující informace. Zpráva je tak přehlednější a čtenář se v ní může snadno orientovat. Se strukturou obrácené pyramidy souvisí také práce s časem. Události v rámci zpravodajství nejsou podávány lineárně, chronologicky, ale dle důležitosti (např. důsledky před příčinou). Vlastnosti jako postupný vývoj v sekvencích, příčinně-důsledkové vztahy, dvojí chronologie času vyprávění

a času vyprávěného, rozřešení a závěr by měla zpráva vzhledem ke své struktuře obrácené pyramidy postrádat.

Vedle základního informačního slohového postupu se ve zprávě může nepříznakově vyskytovat také postup popisný, popř. při snaze o přesné vysvětlení skutečnosti slohový postup výkladový. Co se týče zbylých postupů (postup vyprávěcí a úvahový) a modifikací postupu popisného (líčení, odborný popis), porušují neutralitu a informační kvalitu zpravodajství a jejich využití je zde považováno za příznakové.

Vedle klasické zprávy, označované také jako zpráva krátká (noticka), mluvíme rovněž o zprávě rozšířené. Ta obsahuje vedle základních i informace průvodní a informace doplňující popis události, které odpovídají na otázky „jak“ a „proč“. V rozšířené zprávě dochází k prolínání informačního slohového postupu s postupem popisným, čímž se žánr přibližuje k publicistickému referátu, komentáři, případně reportáži.⁹⁵ Může se zde také částečně uplatnit postoj autora.⁹⁶

1.3.1.4.1.2 Oznámení

Oznámení se mnoha svými charakteristickými rysy podobá zprávě.⁹⁷ Rozdíl je pouze v tom, že adresátovi je zde představována událost, která teprve proběhne. Proto musí oznámení vždy obsahovat údaje, jako jsou místo, čas a samozřejmě název konané akce. Má primárně informativní funkci a jeho tematická a kompoziční struktura bývá v důsledku pravidelného opakování schematizována.

1.3.1.4.1.3 Komuniké

Stejně jako oznámení, řadíme komuniké k základním zpravodajským žánrům. Jedná se o útvar, který informuje o konání a průběhu nějaké významné akce nebo jednání a také o jeho výsledku. Často jsou vydávána komuniké z oficiálních míst, jako jsou např. ministerstva nebo

⁹⁵ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 265.

⁹⁶ MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: SPN, 1997, s. 470.

⁹⁷ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 124.

státní podniky. Příznačný je větší rozsah textu než u oznámení a také propracovanější kompozice.⁹⁸

1.3.1.4.1.4 Zpravodajský rozhovor

Rozhovor představuje dialogický, primárně mluvený žánr, který má v žurnalistice vedle modifikace zpravodajské i několik modifikací v dílčí oblasti publicistické. V rámci zpravodajství bývá dominantně realizován mezi dvěma osobami. Jeho cílem je podat nekomplikovaně pouhou informaci, čemuž vyhovuje i přímá forma otázek a jejich odpovědí.⁹⁹ Ve zpravodajském rozhovoru tvoří jednotlivé otázky a odpovědi relativně samostatné celky, kdy výpovědi žurnalisty a dotazovaného na sebe obvykle navzájem nenavazují. Na rozdíl od rozhovoru publicistického, který využívá také otevřenějších a volnějších otázek.

1.3.1.4.2 Žánry na pomezí zpravodajství, publicistiky a dílčí oblasti beletrizující

1.3.1.4.2.1 Portrét

Portrét představuje žánr, který dle přítomných intencí patří na pomezí dílčí oblasti zpravodajské a publicistické. Jeho cílem je věcné představení člověka (osobnosti), jeho etap života, činů, výsledků práce, názorů atd. Tím žánr naplňuje informativní funkci typickou pro zpravodajská sdělení. Portrét však zároveň obsahuje hodnocení těchto sdělovaných informací a tím naplňuje vedle informativní funkce i persvazivní intenci, typickou pro dílčí oblast publicistickou.¹⁰⁰

⁹⁸ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 138.

⁹⁹ Tamtéž, s. 123.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 140.

1.3.1.4.2.2 Reportáž

Reportáž je, podobně jako story, útvar stojící na pomezí zpravodajství, publicistiky a dílčí oblasti beletrizující. Podle Jozefa Mistríka¹⁰¹ se objevují rozpaky, kam přesně tento žánr zařadit. Reportáž totiž současně splňuje informativní funkci, přináší svědectví o konkrétní události, popisuje fakta, ale také analyzuje téma a vyjadřuje postoje autora. „Pod reportáží jako osobitým žánrem rozumíme materiály informativního charakteru, které dávají čtenáři názornou představu té které události prostřednictvím bezprostředního zážitku očitého svědka nebo konající osoby. Reportáž má za cíl pohotově, s nevyhnutelnými podrobnostmi a v jasné formě zevšeobecnit nejvýznamnější a nejzajímavější jevy. Dává čtenáři možnost, aby uviděl jakoby sám, svým pohledem to, co reportér oznamuje.“¹⁰²

Od uměleckých žánrů se reportáž odlišuje dokumentárností, faktografičností a adresností, od zpravodajských žánrů zase tím, že ve vztahu k události či faktu není komplexní. Nezaznamenává totiž všechna fakta, ale pouze ta, která autora zaujala, která považuje za podstatná, což nemusí odpovídat jejich skutečné relevanci.

Základem reportáže je silně subjektivizovaný odraz reality. Z hlediska užitých slohových postupů jsou základem tohoto útvaru vedle informačního postupu především subjektivizovaný statický i dějový popis, vyloučeny nejsou náznaky vypravování a úvahy. Reportáž používá také příznakové jazykové prostředky a literární postupy, jakými jsou figury, tropy, ale také umělecké vybočení od faktu aj.¹⁰³

Reportáž může být ryze žurnalistická, a to s převahou stylových vlastností zpravodajské nebo publicistické komunikace. Může mít však rovněž podobu beletrizovanou, vystavěnou na prvcích uměleckého stylu.¹⁰⁴

1.3.1.4.2.3 Story (příběh)

Chápání žánru story je v žurnalistické praxi, ale i v teoretické literatuře značně široké. Žánr bývá umisťován na hranici mezi zpravodajství a publicistiku s přesahem do dílčí oblasti

¹⁰¹ MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: SPN, 1997, s. 476.

¹⁰² Tamtéž, s. 476.

¹⁰³ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 142.

¹⁰⁴ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011, s. 247.

beletrizující, kdy doplňuje obecná sdělení o podstatě události vylíčením prožitků a pocitů zúčastněných jednotlivců. Takto ho vnímá například Jaroslav Bartošek¹⁰⁵. Vedle něj však řada novinářů považuje story za čistě zpravodajský, popř. za čistě publicistický či beletrizující žánr. Nejednotnost je dle Viktora Jílka dána odlišným chápáním obsahu pojmu. On sám útvar vymezuje jako „univerzální označení sdělení, která vztahují informace k jedinci. Cílem story je představení osoby, doložení společenského jevu či problému na příběhu jednotlivce. Žánr je založen na slohovém postupu vyprávěcím, není však rozsáhlý jako povídka. Oproti povídce je významným distinktivním rysem to, že story vychází ze skutečnosti a pojednává o skutečných osobách, o jejich činech, situacích, ve kterých se ocitli, o událostech, které prožily, atd.“¹⁰⁶

Úkolem příběhu v žurnalistickém prostředí je na jedné straně na konkrétním příběhu zobrazit fakta obecnějšího rázu, poukázat na příčiny a okolnosti související s obecnějšími problémy a eventuálně tak implicitně přinést hodnocení. Na druhé straně je úkolem takové prezentace vyvolat zájem publika prostřednictvím působení na základní lidské city. V závislosti na charakteru tématu tak může být jeho potenciální funkce informativní, persvazivní, získávací a zábavní.

Přitažlivost žánru story u adresátů spočívá v jeho „čtivosti“ a poutavosti. Na rozdíl od čistě zpravodajských útvarů se nesnaží o hutnost a nasycenost fakty. Naopak text obohacuje o přirovnání či frazémy. Story obsahuje také zpravodajův subjektivní popis. Subjektivitu najdeme rovněž v přímé řeči účastníka. Útvar zprostředkovává realitu skrze emotivní a dramatické vnímání hrdiny příběhu i autora textu. Ve většině případů obsahuje výraznou dějovou složku. Zpravodajské zobrazení skutečnosti zde narativizují části textu s vyprávěcím slohovým postupem a některé gramatické prostředky a konektory, které vytvářejí návaznost základní dějové linie. Příběh „zjednodušuje složité myšlenky a konkretizuje abstraktní jevy, snadněji vyvolává emoce než suchá fakta a lépe se zapamatuje.“¹⁰⁷ Je to jeden z účinných způsobů, jak udržet divákovu pozornost.

Výstavba story spojuje několik slohových postupů – vyprávěcí, informativní, výkladový, popisný a zároveň představuje událost v některých momentech „performativním“

¹⁰⁵ BARTOŠEK, Jaroslav. *Žurnalistika: úvod do studia*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 1997, s. 65.

¹⁰⁶ JÍLEK, Viktor. *Psaná publicistická sdělení v kontextu teorie komunikace*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 146.

¹⁰⁷ SRPOVÁ, Hana et al. *Od informace k reklamě*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2007, s. 134

způsobem, se „situační“ zakotveností a „svědeckým“ pásmem postav. V publikaci *Žurnalistika, úvod do studia* z roku 1997 řadí Jaroslav Bartošek příběh mezi nové publicistické žánry, které obohacují tradiční útvary, jakými jsou například úvodník, komentář, glosa, recenze, reportáž či interview.¹⁰⁸

1.4 Shrnutí

Ve výše uvedené teoretické části jsme stručně charakterizovali základní pojmy, které se týkaly slohových postupů, zpravodajství, zpravodajské komunikace a funkčního stylu žurnalistického coby zastřešujícího stylu zpravodajství. Blíže jsme představili také samotné televizní zpravodajství. Rovněž jsme vymezili základní požadavky na zpravodajský styl a jazyk a popsaly charakteristiky vybraných žurnalistických žánrů. Na základě teoretického výkladu nyní přistoupíme ke kvalitativní a částečně i kvantitativní analýze stanoveného materiálu.

Jako opěrné body při posuzování příspěvků zpravodajských relací z hlediska využití slohových postupů, zejména pak bezpříznakového infomačního a příznakového vyprávěcího postupu, nám poslouží výše definované žurnalistické žánry, které se kromě jiného liší právě intenzitou zastoupení jednotlivých slohových postupů. Během analýzy nám poslouží rovněž charakteristické opozitní dvojice vlastnosti jednotlivých slohových postupů tak, jak je ve své práci *Štylistika* z roku 1997 definuje Jozef Mistrík¹⁰⁹.

Jedná se o dvojice vlastností:

1. koheznost (soudržnost) / nekoheznost,
2. explikativnost (výkladovost) / enumerativnost (vypočítávanost),
3. komutabilnost (zaměnitelnost) / sukcesivnost (následnost),
4. aktualizovanost / gnómičnost (nadčasovost, všeobecnost),
5. subjektivnost / objektivnost,

¹⁰⁸ BARTOŠEK, Jaroslav. *Žurnalistika: úvod do studia*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 1997, s. 65.

¹⁰⁹ Přestože jsme si vědomi, že se jedná o nejtýpější vlastnosti slohových postupů, které nepodávají jejich úplnou charakteristiku.

kdy pro postupy informační a vyprávěcí jsou uvedené vlastnosti relevantní takto:

	informační	vyprávěcí
koheznost	-	+
nekoheznost	+	-
explikativnost	-	+
enumerativnost	+	-
komutabilnost	+	-
sukcesivnost	-	+
aktualizovanost	+	+
gnómičnost	-	-
subjektivnost	-	+
objektivnost	+	-

(Legenda: znaménko + znamená relevantní přítomnost vlastnosti, znaménko – znamená irelevantní přítomnost vlastnosti)

2 ANALÝZA

V následující kapitole se za pomoci dílčích poznatků pokusíme provést podrobnou analýzu textů televizního zpravodajství, zaměřenou na způsob výstavby jednotlivých příspěvků, kdy nám jako výchozí materiál poslouží hlavní zpravodajské relace veřejnoprávní České televize (Události) a komerční televize Nova (Televizní noviny). Součástí kapitoly bude také stručná charakteristika zmíněných televizních stanic a jejich zpravodajských pořadů. Představena bude rovněž metodologie analýzy.

Zpravodajské příspěvky veřejnoprávní televizní stanice a stanice komerční budou rozebrány ve dvou oddělených podkapitolách, třetí podkapitola pak bude věnována komparaci těchto výsledků. Jak už bylo uvedeno v úvodu, z důvodů omezeného rozsahu práce vypouštíme z analýzy rovinu zvukovou. Věnovat se nebudeme ani obrazové složce vysílání a zvukovým podkresům. S jazykovou složkou sice obraz v televizním vysílání souvisí, ale v této práci se mu s ohledem na předpokládaný rozsah a zaměření nebudeme věnovat. Z hlavních zpravodajských relací pak vypustíme sportovní sdělení a předpovědi počasí, stejně jako upoutávky jiných pořadů, které jsou v porovnání s běžným zpravodajstvím velmi specifické.

2.1 Metodologie

Hlavní výzkumnou technikou, kterou budeme v následujícím rozboru příspěvků zpravodajských relací využívat, je kvalitativní analýza, konkrétně zkoumání dokumentů. Tu částečně doplníme i analýzou kvantitativní. Podle Jana Hendla¹¹⁰ lze kvalitativní výzkum definovat jako výzkum, který nedosahuje výsledků pomocí způsobů kvantifikace. Podle Johna Creswella je to „proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému.“¹¹¹ Výzkumník zde vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.

Nejvhodnějším postupem kvalitativního výzkumu je v tomto případě zkoumání dokumentů. Pro potřeby analýzy budeme vycházet z teoretických poznatků z oblasti

¹¹⁰ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 50.

¹¹¹ CRESWELL, John. *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. London: Sage Publications, 2007, s. 12.

slohových postupů a zpravodajství, kterými jsme se zabývali v předchozích kapitolách. Při analýze vybraných zpravodajských relací se přitom budeme soustředit na to, zda je dodržováno adekvátní využití nepříznačových slohových postupů a prostředků, které odpovídají funkci komunikátu zpravodajského stylu.

Kvalitativní techniku částečně doplníme i analýzou kvantitativní¹¹², kdy za pomoci grafů a tabulek přiblížíme žánrové složení zpravodajských relací jednotlivých televizních stanic. Bližší charakteristiku jednotlivých žánrů jsme přinesli v rámci teoretické části (konkrétně jsme definovali pro zpravodajství nepříznačové útvary zpráva, oznámení, komuniké a zpravodajský rozhovor a příznačové žánry portrét, reportáž a story). Je třeba dodat, že v případě, že se v analyzovaných relacích objeví texty kombinující ve větší či menší míře dva a více žánrů, přiřadíme tento text k útvaru, kterému příspěvek odpovídá nejvíce.

2.2 Charakteristika výzkumného souboru

Abychom prostřednictvím analýzy došli k co nejpřesnějším výsledkům, bylo by vhodné podrobit rozboru všechny televizní stanice české mediální sféry a jejich hlavní zpravodajské relace. To však není vzhledem k rozsahu diplomové práce možné. Analýza se proto bude zabývat vybranými hlavními zpravodajskými relacemi České televize a televize Nova, které jsou zachytitelné po celé České republice, které mají během vysílání hlavní zpravodajské relace jednu z největších sledovaností, a které zastupují oba segmenty duálního vysílacího systému – médium veřejné služby a médium soukromé (komerční).

2.2.1 Česká televize

Veřejnoprávní Česká televize představuje jedinou televizní stanici tohoto typu, která v současné době vysílá na území našeho státu. Stanice vznikla podle zákona č. 483/1991 Sb. 1. ledna 1992 jako televizní služba veřejnosti České republiky.¹¹³ Jedná se o subjekt nezávislý

¹¹² Přesněji kvantitativní obsahovou analýzou, která je chápána jako objektivní a systematická výzkumná technika, jako tradiční metoda zkoumání zjevného mediálního obsahu. (SCHULZ, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 2004, s. 76.)

¹¹³ Vznik a první kroky: *Česká televize od roku 1993*. [online] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceska-televize-od-r-1993/vznik-a-prvni-kroky/> [cit. 2018-04-02]

na státním rozpočtu, financovaný jak z koncesionářských (televizních) poplatků¹¹⁴, tak z vlastní podnikatelské činnosti. Teoreticky přitom platí, že je tato televizní stanice díky koncesionářským poplatkům více nezávislá na komerčních tlacích.

Jako médium veřejné služby má Česká televize ze zákona povinnost klást velký důraz na kvalitu vysílání (včetně zpravodajských relací), na objektivitu a vyváženost jeho zpracování a na šíření všestranných informací pro svobodné vytváření názorů.¹¹⁵ Orgán, kterým se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu této stanice, je nezávislý na státní moci.

2.2.1.1 Události

Události jsou hlavní zpravodajskou relací České televize, vysílanou každý den od 19 hodin na programech ČT1 a ČT24. Pravidelná relace trvá přibližně 48 minut a denně nabízí v průměru 23 zpravodajských příspěvků. V rámci těch pak přináší informace o aktuálních a nejdůležitějších událostech, které se daný den v České republice nebo ve světě udály. Relace je uvedena hlasitou a typickou znělkou. Po ní následuje graficky zpracovaný přehled zpráv a pak již jejich samotná prezentace moderátory a reportéry. V době pořízení analyzovaného materiálu byly moderátory zpravodajského pořadu Události Marcela Augustová, Michal Kubal, Daniela Písařovicová a Jakub Železný.

2.2.2 Televize Nova

Celoplošná soukromá stanice Nova zakladatele Vladimíra Železného, která své vysílání zahájila 4. února roku 1994, představuje v současnosti jednu z nejsledovanějších televizních stanic v České republice. Jako komerční televize je placena především z příjmů z reklamy a její program je tedy ovlivňován sledovaností. Byla to právě televize Nova, která jako jedna z prvních stanic v Česku začala přerušovat program reklamou.¹¹⁶

¹¹⁴ Koncesionářské poplatky představují solidární platbu, jejímž prostřednictvím občané hradí existenci služby, jejíž zajištění je ve veřejném zájmu. Výši koncesionářských poplatků určuje zákonem Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky.

¹¹⁵ Zákon o České televizi, 483/1991 Sb., §2. [online] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483> [cit. 2018-04-02]

¹¹⁶ KÖPPLOVÁ, Babora. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Nakladatelství Karolinum, 2003, s. 288.

2.2.2.1 Televizní noviny

Hlavní zpravodajskou relací soukromé stanice Nova jsou Televizní noviny. Jedná se o nejstarší zpravodajskou relaci této televize a současně o jednu z nejsledovanějších zpravodajských relací v České republice. Podle Milana Šmída¹¹⁷ to byla právě televize Nova, která do české žurnalistiky uvedla nové metody práce, po vzoru amerických stanic. Jde především o co nejužší spjatost s probíhající událostí (živé vstupy), snaha o přenos autentického zážitku, personalizace události i zprávy, stručnost a maximální zjednodušování. Zmíněné prostředky přitom zajišťují zpravodajství dostatečně dramatické a zábavné.

Součástí večerní zpravodajské relace televize Nova jsou také Sportovní noviny a Počasí. Televizní noviny začínají každý den pravidelně o půl osmé večer a trvají přibližně 50 minut. Pořad nabízí průměrně 21 zpravodajských příspěvků. Hlavní zpravodajskou relací televize Nova moderuje vždy dvojice moderátorů. V době pořízení analyzovaného materiálu jimi byli Lucie Borhyová, Reynolds Koranteng, Petr Suchoň, Renáta Czadernová, Kristina Kloubková a Martin Pouva.

2.3 Výzkumná data

Základní sledovanou jednotkou pro analýzu zpravodajských sdělení byl televizní zpravodajský příspěvek, tedy komunikát tvořící uzavřený tematicko-obsahový celek, vymezený technologickými, tematickými předěly a/nebo vymezený uvozením další zprávy moderátorem. Analyzováno bylo všeobecné zpravodajství, nikoliv předpověď počasí, zpravodajství sportovní či upoutávky jiných pořadů. V rámci všeobecného zpravodajství pak byly analyzovány tematicky uzavřené informativní celky, tedy bez kontaktních úseků, přehledů témat zpravodajských sdělení, upoutávek na jiné pořady dané televizní stanice a vzájemných interakcí moderátorů ve studiu, pokud neobsahovaly s tématem související zpravodajskou informaci. Analyzovány byly výhradně výpovědní úseky žurnalistů, čili moderátorů, redaktorů, zahraničních zpravodajů, vyloučeny byly nežurnalistické výpovědi osob, jež v rámci zpravodajských sdělení poskytovaly informace a jejichž výpovědi měly charakter informativního komponentu typu citace zdroje.

Analyzovaný materiál představuje vzorek sedmi hlavních zpravodajských relací každé ze sledovaných televizních stanic v období od 1. 5. 2017 do 18. 6. 2017. Sběr zpravodajských

¹¹⁷ ŠMÍD, Milan. *Média, internet, TV Nova a já*. Praha: ISV, 2000, s. 171.

relací byl zahájen v pondělí 1. května, šlo o první pondělní květnové zpravodajské relace České televize a televize Nova a každý další týden pak byla zaznamenána relace následujícího dne v týdenním kalendáři. Sběr byl ukončen v neděli 18. 6. 2017. Výzkumný vzorek je tak tvořen celkem 14 hlavními zpravodajskými relacemi, sedmi z televizní stanice České televize a sedmi z televizní stanice Nova. Tento konkrétní týden byl zvolen jako „týden standardní“, tj. byla zde snaha zvolit týden, který není ničím výjimečný. V analyzovaném souboru není také kladen důraz na to, zda se jedná o relaci všednodenní, nebo relaci víkendovou. Jsme si vědomi toho, že vybraný vzorek je značně omezený pro vytvoření obecně platných závěrů, nicméně vzhledem k rozsahu diplomové práce jej považujeme za dostačující.

Hlavní zpravodajská relace České televize (Události) i hlavní zpravodajská relace televize Nova (Televizní noviny) jsou dostupné zdarma na internetu, i když v případě Televizních novin je tato dostupnost časově omezená. Primárním zdrojem, odkud byly materiální texty získány, byla rešeršní databáze Anopress, která obsahuje přepis všech mediálních textů v České republice. Nejedná se o fonetický přepis, protože ten nebyl v rámci analýzy této práce zapotřebí.

2.4 Vlastní analýza

V následující části provedeme samotnou analýzu vybraného vzorku hlavních zpravodajských relací. Rozbor Událostí veřejnoprávní České televize a rozbor Televizních novin stanice Nova rozdělíme do dvou samostatných celků. V úvodu každého tohoto celku přitom za pomoci grafů a tabulek přiblížíme žánrové složení zpravodajských relací vzhledem k jednotlivým dnům i celkovému sedmidennímu vzorku. Na tento částečný kvantitativní rozbor pak navážeme kvalitativní analýzou, ve které budeme zkoumat způsob výstavby příspěvků zpravodajských relací, zejména pak, zda je ve sděleních vedle nepříznakového informačního postupu využíváno i prvků příznakového postupu vyprávěcího.

V třetí části této kapitoly nazvané Veřejnoprávní vs. komerční média výsledky oddělených analýz porovnáme.

2.4.1 Analýza Událostí

Graf č. 1: Žánrové složení zpravodajské relace Události v období od 1. 5. 2017 do 18. 6. 2017

Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	129
Reportáž	16
Story	12
Zpravodajský rozhovor	1
Oznámení	1
Komuniké	1
Portrét	1
Celkem příspěvků	161

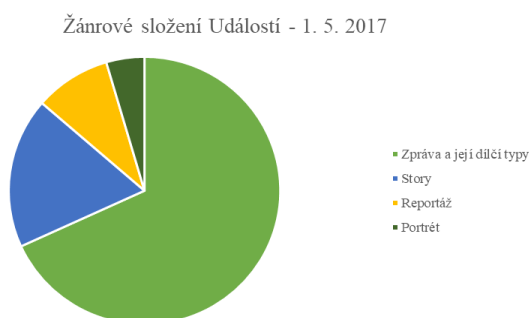
Tabulka č. 1: Zastoupení žánrů ve zpravodajské relaci Události v období od 1. 5. 2017 do 18. 6. 2017

Sedmidenní vzorek zpravodajské relace Události obsahoval celkem 161 uzavřených příspěvků, které z velké části odpovídaly zpravodajskému žánru zprávy či jejímu dílčímu typu (celkem se jednalo o 129 příspěvků). V rámci jednotek jsme v analyzovaném vzorku zaznamenali také zpravodajské žánry oznámení, komuniké a zpravodajský rozhovor. V jednom případě se zde objevil portrét, který leží na pomezí zpravodajství a publicistiky, a který vedle funkce informativní splňuje díky přítomnému hodnocení také pro zpravodajství

příznakovou funkci persvazivní. Zbylé příspěvky odpovídaly v 16 případech útvaru reportáže a ve 12 případech žánru story. Tyto dva textové vzorce leží na pomezí dílčích oblastí zpravodajské, publicistické a beletrizující, kdy v sobě vedle jiných kombinují slohový postup vyprávěcí, slohový postup úvahový a subjektivizovaný popis.

Dle jednotlivých dní byly tyto žánry ve zpravodajských relacích zastoupeny takto:

Události – 1. 5. 2017

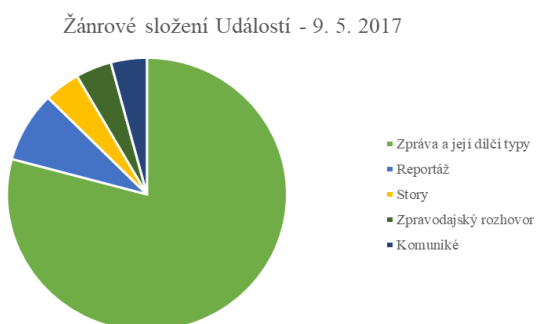

Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	15
Story	4
Reportáž	2
Portrét	1
Celkem příspěvků	22

Graf č. 2: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 1. 5. 2017

Tabulka č. 2: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 1. 5. 2017

Události – 9. 5. 2017

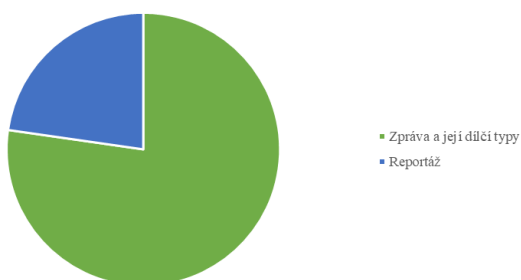
Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	19
Reportáž	2
Story	1
Zpravodajský rozhovor	1
Komuniké	1
Celkem příspěvků	24

Graf č. 3: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 9. 5. 2017

Tabulka č. 3: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 9. 5. 2017

Události – 17. 5. 2017

Žánrové složení Událostí - 17. 5. 2017

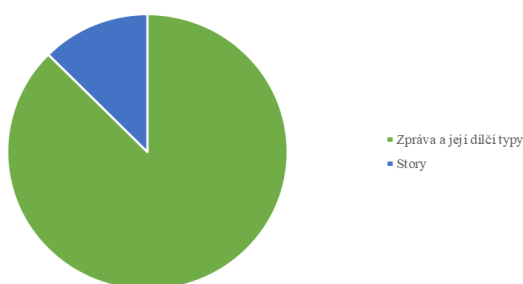
Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	17
Reportáž	5
Celkem příspěvků	23

Graf č. 4: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 17. 5. 2017

Tabulka č. 4: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 17. 5. 2017

Události – 25. 5. 2017

Žánrové složení Událostí - 25. 5. 2017

Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	21
Story	3
Celkem příspěvků	24

Graf č. 5: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 25. 5. 2017

Tabulka č. 5: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 25. 5. 2017

Události – 2. 6. 2017

Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	18
Reportáž	2
Story	1
Oznámení	1
Celkem příspěvků	22

Graf č. 6: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 2. 6. 2017

Tabulka č. 6: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 2. 6. 2017

Události – 10. 6. 2017

Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	19
Reportáž	2
Story	1
Celkem příspěvků	22

Graf č. 7: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 10. 6. 2017

Tabulka č. 7: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 10. 6. 2017

Události – 18. 6. 2017

Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	19
Reportáž	3
Story	2
Celkem příspěvků	24

Graf č. 8: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 18. 6. 2017

Tabulka č. 8: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 18. 6. 2017

Vidíme, že ve všech sedmi analyzovaných zpravodajských relacích České televize převažují příspěvky odpovídající zpravodajskému žánru zprávy či jejímu dílčímu typu. Jak jsme již uvedli v teoretické části diplomové práce, žánr zprávy je ve své základní podobě charakteristický dominantním (a pro zpravodajství bezpříznakovým) informačním slohovým postupem, který ve zpravodajství napomáhá plnit informační funkci textu. V analyzovaných zpravodajských relacích České televize se tento žánr ve své základní podobě (tj. podobě, která nebyla doplňována segmenty jiných žánrů) objevoval především v tzv. krátkých zprávách (notickách), které autoři využívali napříč celou relací pro všechny tematické oblasti zpravodajství. Zde několik příkladů:

Krátká zpráva ze světa

Venezuela letos už potřetí zvyšuje minimální mzdu¹¹⁸

moderátor

„Venezuela letos už potřetí zvyšuje minimální mzdu. Tentokrát o 60 %. Zvednou se i příspěvky na potraviny. Venezuelané by tak měli měsíčně dostávat v přepočtu asi 1 200

¹¹⁸ *Venezuela letos už potřetí zvyšuje minimální mzdu*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

korun. Prezident Maduro se snaží utlumit nespokojenost v zemi zmítané krizí, kde při protestech zemřelo za poslední měsíc víc než 30 lidí. Velké demonstrace tam probíhají i dnes.“

Krátká zpráva z ČR

Vědci potvrdili nález meteoritu na Královéhradecku¹¹⁹

Marcela AUGUSTOVÁ, moderátorka

„Vědci potvrdili nález meteoritu na Královéhradecku. Na pole tam spadl před rokem. Nálezce ho ale odevzdal až před třemi měsíci. Badatelé vesmírné těleso prozkoumali, pojmenovali Hradec Králové a dnes vrátili. Meteorit je výjimečný tím, že má rodokmen a dá se tedy přesně určit, kudy letěl. Podobných je na světě jenom třicet.“

Krátká kriminální zpráva

Zdravotní stav vážně zraněného policisty z BMW se lepší¹²⁰

Michal KUBAL, moderátor

„Zdravotní stav vážně zraněného policisty, který v pondělí havaroval v policejním sportovním voze BMW, se zlepšil. Lékaři ho už probudili z umělého spánku a sám dýchá. Muž nezvládl řízení kvůli mozkové příhodě. Spolu s ním se zranil i zástupce šéfa hradního protokolu Vladimír Kruliš, který podle úřadů seděl na místě spolujezdce. Jiné okolnosti havárie, třeba, kdo jízdu povolil, vedení jihomoravské policie zatím tají.“

Krátká zpráva z oblasti ekonomiky

Zvýšený zájem o firemní sklady¹²¹

¹¹⁹ Vědci potvrdili nález meteoritu na Královéhradecku, Česká televize, Události, 17. 5. 2017

¹²⁰ Zdravotní stav vážně zraněného policisty z BMW se lepší, Česká televize, Události, 2. 6. 2017

Jakub ŽELEZNÝ, moderátor

„Český trh s průmyslovými nemovitostmi zažívá rekordní období. Poptávka po moderních skladech a výrobních prostorách stále roste. Obsazeny jsou nyní téměř všechny. V některých regionech už zbývá jen několik hal. Rekordní zájem o novou výstavbu je dán mimo jiné i silnou poptávkou ze strany e-shopů, které hledají sklady pro své zboží. Velký podíl na současných pronájmech mají také logistické firmy.

Petr KOZLÍČEK, redaktor

Tento industriální park se staví mezi Teplicemi a Ústím nad Labem. Po jeho definitivním dokončení v něm bude téměř 35 tisíc metrů čtverečních skladových, výrobních a administrativních prostor k pronájmu. Volných už je jen 5 tisíc metrů. V halách kromě stavařů zatím nic není. Termín jejich dokončení je naplánovaný na konec roku 2017. I ony ale už mají svého nájemce. V Ústeckém kraji je momentálně 40 tisíc metrů čtverečních průmyslových ploch v různém stadiu připravenosti. Téměř tři čtvrtiny z nich už je zadanych. Zvýšená atraktivita Ústeckého kraje pro investory vychází nejen z dostatku pracovních sil, ale také z nově otevřené dálnice D8.“

Jak vidíme, v krátkých zpravodajských sděleních Událostí dominuje informační slohový postup, který autoři výjimečně doplňují nepříznačným věcným popisem či výkladem. Např. ve výše uvedeném textu Zvýšený zájem o firemní sklady¹²² autoři věcně popisují novou stavbu industriálního parku:

„Tento industriální park se staví mezi Teplicemi a Ústím nad Labem. Po jeho definitivním dokončení v něm bude téměř 35 tisíc metrů čtverečních skladových, výrobních a administrativních prostor k pronájmu. (...)“

V textu Senátoři varují prezidenta¹²³ zase moderátor Jakub Železný přibližuje prostřednictvím výkladu komplikované (a pro mnoho diváků neznámé) možnosti podání ústavní žaloby na prezidenta republiky:

¹²¹ *Zvýšený zájem o firemní sklady*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹²² *Zvýšený zájem o firemní sklady*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹²³ *Senátoři varují prezidenta*, Česká televize, Události, 9. 5. 2017

Jakub ŽELEZNÝ, moderátor

„Sama ústava počítá se dvěma důvody nebo umožňuje dva důvody pro podání ústavní žaloby na prezidenta republiky. A to pro velezradu anebo pro takzvané hrubé porušení ústavy, případně jiné části ústavního pořádku. Tato možnost je pro zákonodárce relativně nová a zavedli ji v roce 2012 v souvislosti s přímou volbou hlavy státu. Iniciátorem takové žaloby je tedy právě Senát.“

Príspevky obsahujú konkrétní údaje, podané jednoznačně a bez hlubších souvislostí. Typické jsou jmenné výrazy, které podporují charakteristickou enumerativnost. Krátké zprávy obsažené v Událostech rovněž nejsou přetíženy dlouhými souvětími a nutnou objektivnost a neosobnost sdělení zajišťuje vedle neutrální vrstvy spisovného jazyka bezpříznaková 3. osoba singuláru a plurálu. Texty se vyznačují také tzv. komutabilitou (inkohezností), která umožňuje částečně přeskupovat členy či věty sdělení bez toho, aby příspěvek pozbyl smyslu. Důvodem je chybějící či nízká významová či časová svázanost.

Zmíněnou inkoheznost textu, která je jednou ze základních vlastností informačního slohového postupu, si můžeme demonstrovat na příkladu zprávy Nový šéf pražské ČSSD¹²⁴, kdy původní znění zpravodajského sdělení:

„Nově zvolený pražský volební lídr ČSSD Petr Dolínek zná jména svých protikandidátů. Lídrem hnutí ANO v Praze bude ministr obrany Martin Stropnický. Komunisty povede do voleb poslankyně Marta Semelová, TOP 09 pak sází na čestného předsedu strany Karla Schwarzenberga. Jedničkou občanských demokratů bude starostka Prahy 2 Jana Černochová a kandidátku lidovců a starostů povede podle nedávné mezistranické dohody místopředseda Poslanecké sněmovny Petr Gazdík. Praha je po středních Čechách druhým největším volebním krajem. Lidé tady budou v říjnu vybírat 24 z celkového počtu 200 poslaneckých mandátů.“

...neztratí po změně pořadí některých vět či členů nic ze své sdělnosti:

„Petr Dolínek, nově zvolený pražský volební lídr ČSSD, zná jména svých protikandidátů. TOP 09 povede do voleb čestný předseda strany Karel Schwarzenberg, komunisté sází na poslankyni Martu Semelovou. Kandidátku lidovců a starostů povede podle

¹²⁴ *Nový šéf pražské ČSSD*, Česká televize, Události, 10. 6. 2017

nedávné mezistranické dohody místopředseda Poslanecké sněmovny Petr Gazdík, Jedničkou občanských demokratů bude starostka Prahy 2 Jana Černochová a lídrem hnutí ANO v Praze bude ministr obrany Martin Stropnický. Obyvatelé hlavního města budou v říjnu vybírat 24 z celkového počtu 200 poslaneckých mandátů. Praha je po středních Čechách druhým největším volebním krajem.“

Inkoheznost těchto textů podporují rovněž tzv. tvrdé začátky vět, kdy jsou věty uvedeny podmětem nebo předmětem (např. vědci potvrdili, Venezuela letos (...) zvyšuje, nálezce (...) odevzdal, český trh (...) zažívá, muž nezvládl řízení). V textech krátkých zpráv není rozvinut vyprávěcí slohový postup ani jiné příznakové slohové postupy.

Vedle popisovaných bezpříznakových zpravodajských příspěvků se však v Událostech České televize setkáváme také s množstvím zpráv, ve kterých se ve větší či menší míře objevují prvky příznakových slohových postupů. Obvykle se jedná o tzv. rozšířené zprávy, které doplňují základní informace kdo, co, kdy a kde širšími souvislostmi jak a proč. Byť je v těchto textech jako základní slohový postup využit postup informační, dochází zde k prolínání žánru zprávy se žánry publicistickými či útvary dílčí oblasti beletrizující. Ty pak s sebou nesou i potenciál naplňovat jiné funkce, než jen čistě informační funkci zpravodajství.

Často se setkáváme například s texty, do kterých se vedle žánru zprávy promítají také jisté reportážní prvky. Tak je tomu i ve zpravodajském příspěvku *Loupežné přepadení na Filipínách*¹²⁵, kdy je divákům vedle základních a věcných informací subjektivně a co nejpodrobněji zprostředkováno samotné přepadení:

Michal KUBAL, moderátor

„Loupežné přepadení, na jehož konci bylo 37 mrtvých a víc než 70 zraněných. Ozbrojený pachatel zapálil hotelové kasino ve filipínské Manile. (...). Policie ho zranila. On se pak zabil. (...)

Barbora ŠÁMALOVÁ, redaktorka

¹²⁵ *Loupežné přepadení na Filipínách*, Česká televize, Událost, 2. 6. 2017

Chaos a nejistota uprostřed noci. V těchto chvílích lidé ještě netuší, co se děje. Útok teroristů nebo loupežné přepadení? Muž s puškou a kanystrem benzínu vešel do hotelového resortu po půlnoci. Zamířil do kasina plného lidí. Do batohu nabral hrací žetony za 2 miliony dolarů. Z pušky střílel na obrazovky, stoly polil benzínem a zapálil. Většina obětí se udusila kouřem, když se schovávala před střelbou. (...) Podle policie nejspíš šlo o psychicky narušeného jedince, který přišel loupit. Později ho našli mrtvého i s kořistí v hotelovém pokoji. Zapálil se na posteli. (...)“

Podobně laděné vyprávěcí pasáže, užitá na pozadí zpravodajského příspěvku k dotvoření jistého kontextu a k vykreslení situace, najdeme například i v textu *Zátah proti vykradačům vykopávek*¹²⁶:

Jakub SZÁNTÓ, redaktor

„Pod rouškou noci vstupuje jednotka izraelské policie do vesnice Havára. Během minuty je tajný sklad obsazen. Jeho 50letý majitel končí s pouty na rukou. Keramika z doby druhého jeruzalémského chrámu putuje do izraelského archeologického úřadu.“

...či v příspěvku *Protesty před francouzskými volbami*¹²⁷, kde je zpráva o francouzských volbách, resp. o pokračování předvolební kampaně dvou prezidentských kandidátů doplněna vyprávěním o smrti Maročana Brahíma Buarama. Příběh o jeho smrti zde objasňuje protest proti krajní pravici, ke kterému v rámci předvolební kampaně došlo u sochy Johanky z Arku. Právě přívrženci krajní pravice totiž dle zpravodajského příspěvku nesli za smrt Maročana odpovědnost:

Petr ZAVADIL, redaktor

„Bylo mu 29 let a měl dvě děti. Maročana Brahíma Buarama hodili do Seiny extrémisté podporující Národní frontu. Neuměl plavat a utopil se. Přesně před 22 lety. Teď mu vzdal čest

¹²⁶ *Zátah proti vykradačům vykopávek*, Česká televize, Události, 17. 5. 2017

¹²⁷ *Protesty před francouzskými volbami*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

Emmanuel Macron, podle něj se Národní fronta, navzdory všem snahám, od té doby nijak nezměnila.“

Do popředí v těchto vyprávěcích pasážích vstupuje časová osa události tak, jak se odehrála ve skutečnosti. Text je obecně koherentní a souvislý, jak to předznamenává užití vyprávěcího slohového postupu. Koheznost (soudržnost) textu dokládají i tzv. měkké začátky vět a uvnitř souvětí, které jsou postavené na slovesech, attributech a konektorech (např. v těchto chvílích lidé ještě netuší (...), zamířil do kasina (...), později ho našli (...), zapálil se na posteli (...), během minuty je (...) bylo mu 29 let (...), podle něj se (...)). V podobně laděných pasážích se také často setkáváme se zájmennými odkazy, které pomáhají vytvořit řetězce navazujících výpovědí.

Typické jsou pro tyto výpovědi krátké věty, kterými je dosahováno dějového napětí a dynamiky:

„Bylo mu 29 let a měl dvě děti. (...) Neuměl plavat a topil se. Přesně přes 22 lety.“¹²⁸

„Tři nepřipoutaní pasažéři skončili na chirurgii. Další mají zlomeniny. Nebezpečí nečekal ani pilot. Cestující tak nestihl varovat.“¹²⁹

Kromě výše uvedených zde autoři pro zvýšení dynamizace sdělení využívají také prézentu místo préterita. Tento silně příznakový a aktivizující prostředek je typický pro vyprávěcí slohový postup a divák zpravodajské relace se díky němu stává jakýmsi aktivním účastníkem vyprávěné zprávy, jako by šlo o nějaký příběh:

„Pod rouškou noci vstupuje jednotka izraelské policie do vesnice Havára. Během minuty je tajný sklad obsazen.“¹³⁰

„Je pátek odpoledne před prodlouženým víkendem. Ani to ale lidi neláká. Během dne jich přichází jen čtyřicet. Lidé často vyhledávají akce, dnes jsou to levnější máslo a jogurty.“¹³¹

„Květen 2016. ÚOOZ vedený Robertem Šlachtou spouští svou poslední velkou akci – zásah v sídle protikorupční policie (...). Rok nato je zveřejněna nahrávka, na které (...).“¹³²

¹²⁸ *Protesty před francouzskými volbami*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹²⁹ *Turbulence zranily 27 lidí*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹³⁰ *Zátah proti vykradačům vykopávek*, Česká televize, Události, 17. 5. 2017

¹³¹ *Podpora smíšených obchodů na vsích*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

V tzv. rozšířených zprávách Událostí se nejen v úvodu sdělení setkáváme s vytýkáním a také se subjektivním slovosledem, kdy se hned na začátku věty dozvíme réma, jádro sdělení. Silnou tendenci k tomuto dynamickému způsobu vyjadřování lze vysvětlit snahou rychle upoutat pozornost diváka. Základním pořadím v oznamovací větě je totiž objektivní pořadí ve sledu téma – réma, kde stupeň výpovědní dynamičnosti narůstá postupně zleva doprava. Srovnajme například objektivní pořadí:

„Vyjednační amerických republikánů a demokratů (...) se shodli (...).“¹³³

„Ministr financí Andrej Babiš nechce (...) rezignovat.“¹³⁴

se subjektivním pořadím:

„Přes 100 firem se už vyškolilo (...).“¹³⁵

„Nejmíň 62 lidí zahynulo podle (...) při ničivém požáru (...).“¹³⁶

„Přesně před 2 roky a 1 dnem si přijela Kateřina Valachová na (...) hrad pro své jmenování (...).“¹³⁷

Cílem již zmíněného vytýkání neboli předsouvání, které v rozšířených zprávách registrujeme, je zdůraznit nejzajímavější (nikoli nutně nejdůležitější) informace sdělení hned v úvodu zprávy. Stejně jako v případě subjektivního slovosledu réma – téma zde dochází ke zvýšení napětí a dramtizaci, popř. k emocionálnímu působení:

„19 milionů shlédnutí na internetu. Zájem přišel ve chvíli (...).“¹³⁸

„Více než 100 milionů korun, to je souhrnná výše (...).“¹³⁹

„Cár látky, kusy kovu nebo baterie. Všechno důvody, proč policie v Manchesteru od vyšetřování Američany odstříhla.“¹⁴⁰

¹³² *Tajné nahrávky s ministrem Babišem*, Česká televize, Události, 9. 5. 2017

¹³³ *Vyjednávání o americkém rozpočtu*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹³⁴ *Kauza korunových dluhopisů*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹³⁵ *Zaměstnávání vězňů*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹³⁶ *Tragické požáry v Portugalsku*, Česká televize, Události, 18. 6. 2017

¹³⁷ *Odcházení ministryně Valachové*, Česká televize, Události, 18. 6. 2017

¹³⁸ *Sergej Polunin vystupuje v Praze*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹³⁹ *Postihy za nelegální hazard*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

„Program vyvinul sám. Na trhu totiž jiný nebyl.“¹⁴¹

„Vyšší mzdy, nižší daně anebo sociální jistoty. To jsou jen některé ze slibů (...). Balónky, propagační materiály a na pódiu ministři. (...) Okolí Křižíkovy fontány. Pro komunisty tradiční místo (...). Politická shromáždění, protesty, ale také svátek zamilovaných. I to je 1. máj (...).“¹⁴²

Dalším příznakem vyprávěcího slohového postupu, který se v tzv. rozšířených zprávách Událostí objevuje, a který svou podstatou může porušovat základní objektivitu zpravodajských textů, jsou přítomná obrazná pojmenování:

„Střelecký ostrov zaplavila oranžová barva.“¹⁴³ (myšlena strana ČSSD)

„Z Michaela Flynna se stává sirotek, od něhož dávají politici ruce pryč.“¹⁴⁴

„Trumpovo okolí v záchranném módu. Hasí požár kvůli obvinění.“¹⁴⁵

„Jakoby zavelel sám Vinnetou (...). Místo dýmky míru je na stole válečná sekera (...) hrozí podle nich, že přehlídka skončí ve věčných lovištích.“¹⁴⁶

K nejčastějším postupům vytváření obrazného vyjádření patří v Událostech personifikující spojení neživého činitele s činností typickou pro živé bytosti (např. z ministerstva (...) neodešla ani koruna¹⁴⁷).

Podobné prvky využívají autoři Událostí pro všechny tematické oblasti. Prostředky vedle funkce sdělné poutají divákovu pozornost a dodávají jazykovému projevu naléhavost a přitažlivost. Z věcně-obsahového hlediska však mohou obrazná vyjádření snižovat určitost sdělení, a tím je ve své podstatě beletrizovat.

Zcela výjimečně jsou tzv. rozšířené zprávy podpořeny také emotivními adjektivy či emotivními výpověďmi (např. první lidé zahynuli v autech při pokusu z města utéct. (...))

¹⁴⁰ *Spolupráce britských a amerických tajných služeb*, Česká televize, Události, 5. 5. 2017

¹⁴¹ *EET a zdravotně handicapovaní*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹⁴² *Prvomájová politická shromáždění*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹⁴³ *Prvomájová politický shromáždění*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹⁴⁴ *Pozadí rezignace Trumpova poradce*, Česká televize, Události, 9. 5. 2017

¹⁴⁵ *Případ vyzrazení tajných informací*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹⁴⁶ *Trutnovský festival hledá nové útočiště*, Česká televize, Události, 25. 5. 2017

¹⁴⁷ *Kauza sportovních dotací*, Česká televize, Události, 9. 5. 2017

Isabel Brandaová teď pozoruje s obavami temný obzor. V půl 4 ráno ji náhle vzbudila tchyně a od té doby už skutečně spát nešly. Kdyby bývalo zapršelo, toto by se podle mnohých nestalo¹⁴⁸), které mohou ovlivňovat emocionální složku příjemce. Tento druh prostředků je však v Událostech typický spíše pro texty žánru story (viz níže).

Příležitostně využívají autoři rozšířených zpráv také prvků, které přímo oslovují diváka. Jedním takovým je i promyšlené nakládání s kategorií osoby, kdy se ve zpravodajských sdělení objevuje příznaková 1. osoba singuláru (např. kdybych to měl odhadnout, řekl bych, že lidí je tu o něco méně (...), nabídnu prvomájovou recesi) nebo plurálu (např. pojďme si teď připomenout, pojďme si teď poslechnout, pojďme se teď podívat, my už jsme zmínili, že (...), jak jsme slyšeli, víme, že (...)), která vyjadřuje kolektivní pojetí a tím i výzvu diváka k identifikaci (často s národem či nějakou myšlenkou, což může být zdrojem emocionalizace).

Přítom pro informační slohový postup, resp. pro zpravodajský funkční styl je nepříznačková pouze 3. osoba singuláru a plurálu, kdy je potlačen význam autora i diváka. Přítomné užívání 1. osoby plurálu je navíc jasně dvojznačné, kdy tzv. „my“ může být shrnující, ale také vylučující („my“ versus „na rozdíl od vás“).

Vedle reportážních pasáží doplňují často autoři tzv. rozšířené zprávy i segmenty žánru story, kdy jsou věcná informativní zpravodajská sdělení podložena ve větší či menší míře lidským příběhem. Tak je to například ve zprávě EET a zdravotně handicapovaní¹⁴⁹, která po věcném úvodu obsahujícím informace o tom, kolik živnostníků již začalo evidovat své tržby, podkládá další informace příběhem podnikatele Tomáše Fraňka, který je slepý:

Jakub ŽELEZNÝ, moderátor

„Už přes miliardu účtenek poslali podnikatelé Finanční správě od začátku loňského prosince, kdy stát zahájil elektronickou evidenci tržeb. Celkem začalo své tržby evidovat přibližně 145 tisíc živnostníků a firem. Podle nových čísel ministerstva financí vláda letos díky evidenci tržeb vybere navíc přes 13 miliard. Finanční správa teď řeší, jak upravit EET, aby ji mohli bez problémů využívat i zrakově handicapovaní. Zatím dostanou dočasnou výjimku. Kvůli níž Finanční správa upraví daňový portál. Pokud se však na trhu objeví pro ně vhodné pokladní

¹⁴⁸ *Tragické požáry v Portugalsku*, Česká televize, Události, 18. 6. 2017

¹⁴⁹ *EET a zdravotně handicapovaní*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

systemy, přijdou o ni.

Zuzana SMIEŠKOVÁ, redaktorka

Dnes už nevidí nic. Podnikat mu to ale nezabránilo. Tomáš Franěk založil firmu, která prodává pomůcky pro nevidomé. A tak jako všichni v maloobchodu, musí i on od března evidovat tržby. (...) Účtenky vyplní během chvíle. Orientuje se díky hlasovému výstupu, který mají nevidomí v počítači běžně. (...) Program vyvinul sám. Na trhu totiž jiný nebyl. (...) Jenže ne podle všech handicapovaných takové řešení stačí.“

Vidíme, že tvrdá fakta založená na informačním slohovém postupu jsou zde doplněna konkrétním (a díky výpovědím typu „dnes už nevidí nic, podnikat mu to ale nezabránilo“ i emotivním) příběhem, který zdůrazňuje kladné povahové vlastnosti popisovaného jedince v kombinaci s jeho těžkou situací. Takto popsáný styl kompozice textu je častý například ve zprávách s kriminální tematikou, pojednávajících o tragédiích (např. v textu o vyšetřování útoku v Manchesteru¹⁵⁰, kde jsou přibližovány příběhy usmrčených či zraněných obětí) či v případech dlouho se táhnoucích konfliktů, kde příběh konkrétního jedince událost personalizuje.

Podobně jsou na tom texty *Hypotéky kvůli novým pravidlům dál zdražují*¹⁵¹, *Vyšší příspěvky při delší pracovní neschopnosti*¹⁵² či příspěvek *Spor o tzv. zajišťovací příkazy*¹⁵³, kde je faktická informace o sporu:

Marcela AUGUSTOVÁ, moderátorka

„Tvrdom postup daňových úředníků byl taky důvodem, proč premiér odmítl jako ministryni financí současnou náměstkyni resortu Alenu Schillerovou. Výhrady k zajišťovacím příkazům formulovali ve sněmovně hlavně zástupci pravicové opozice. A mluvili o jejich zneužívání.“

¹⁵⁰ *Vyšetřování útoku v Manchesteru*, Česká televize, Události, 25. 5. 2017

¹⁵¹ *Hypotéky kvůli novým pravidlům dál zdražují*, Česká televize, Události, 17. 5. 2017

¹⁵² *Vyšší příspěvky při delší pracovní neschopnosti*, Česká televize, Události, 17. 5. 2017

¹⁵³ *Spor o tzv. zajišťovací příkazy*, Česká televize, Události, 17. 5. 2017

doplněna příběhem Jaromíra Kryštofa, majitele firmy Autotrans Petrol:

Petr VAŠEK, redaktor

„Jaromír Kryštof budoval firmu Autotrans Petrol 20 let. Obchodoval s naftou a benzínem. Před 2 lety ale po něm Finanční správa požadovala, aby firma předem zaplatila DPH ve výši 89 milionů. Přesto, že ho Finanční úřad z žádných podvodů neobvinil. Úředníci mu zabavili majetek, proto, že se domnívali, že bude muset v budoucnu zaplatit daň a měli pochybnost, jestli na to bude mít peníze. Jaromír Kryštof nakonec přišel o veškerý firemní majetek.“

...kdy je text dále rozvíjen tvrdými fakty:

Petr VAŠEK, redaktor

„Počet zajišťovacích příkazů přitom v posledních letech vzrostl. Zatímco před 7 lety jich vydala Finanční správa stovku, loni jich bylo víc než patnáctkrát tolik. Postupem Finanční správy vůči podnikatelům a živnostníkům se dnes tady ve sněmovně zabývali i poslanci. Premiér Bohuslav Sobotka řekl, že některé metody finančních úředníků v boji s daňovými úniky jsou tvrdší než před několika lety.“

Příběhy doplňující zpravodajské texty přitom nemusí pojednávat jen o lidech. Mohou pojednávat o budovách, spolicích, předmětech či o zvířatech. Tak je tomu například v textu o vypalování deštných pralesů v Borneu, kde jsou dopady této činnosti prezentovány na příběhu Kahau nosatých:

„Krátce před západem slunce se ukládají ke spánku. Kahau nosatí žijí v pralesech a magrovech výhradně na Borneu.“¹⁵⁴

Kromě reportážních úseků či příběhů jsou některé rozšířené zprávy doplněny také zpravodajským rozhovorem. Jako příklad můžeme uvést text Premiérem schválená nominace

¹⁵⁴ *Záchrana ohrožených druhů*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

Ivana Pilného¹⁵⁵, kde je zpráva v závěru doplněna zpravodajským rozhovorem s poslancem Ivanem Pilným. Doplněný rozhovor představuje přístupnou formu vysvětlení nějakého komplikovaného tématu a vytváří také dojem aktuálnosti (téma je rozebíráno přímo před zrakem diváka).

Jak jsme již uvedli výše, v rámci jednotek jsme v analyzovaném vzorku sedmi zpravodajských relací Událostí zaznamenali také zpravodajský žánr oznámení o chystaném představení v Divadle Bratří Formanů¹⁵⁶, žánr komuniké, přinášející informace z politického scény posledních dní¹⁵⁷ a zpravodajský rozhovor¹⁵⁸, kde moderátor Jan Železný mluví s předsedou Milanem Štěchem.

V jednom případě se zde objevil rovněž portrét, který leží na pomezí zpravodajství a publicistiky. Konkrétně se jednalo o text Sergej Polunin vystupuje v Praze¹⁵⁹:

Tereza WILLOUGHBY, redaktorka

„Talent z Ukrajiny tančí od svých 4 let. Když mu ale bylo 15, zasáhl ho rozvod rodičů. Nechal se tetovat, začal pít, vystupoval pod vlivem kokainu. Zlý chlapec se ale i tak brzy stal nejmladším sólistou Královského baletu v Londýně. Popularitu rockových hvězd pak klasickému tanečníkovi zajistila choreografie, kterou právě pro dokument připravil s Davidem LaChapellem. 19 milionů shlédnutí na Internetu. Zájem přišel ve chvíli, kdy byl 21letý Polunin rozhodnutý definitivně s baletem skončit.“

Z vybrané pasáže portréту je patrné, že kromě zpravodajské složky obsahuje sdělení také částečné hodnocení, čímž text naplňuje persvazivní funkci typickou pro publicistiku.

Kromě výše popsaných žánrů a žánrových kombinací odpovídaly příspěvky Událostí v 16 případech útvaru reportáže a ve 12 případech žánru story.

¹⁵⁵ *Premiérem schválená nominace Ivana Pilného*, Česká televize, Události, 17. 5. 2017

¹⁵⁶ *Premiéra v Divadle Bratří Formanů*, Česká televize, Události, 10. 6. 2017

¹⁵⁷ *Události posledních dní*, Česká televize, Události, 9. 5. 2017

¹⁵⁸ *Ústavní žaloba na prezidenta*, Česká televize, Události, 9. 5. 2017

¹⁵⁹ *Sergej Polunin vystupuje v Praze*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

Jako tzv. story označujeme v Událostech například texty Česká pomoc ve válečných zónách¹⁶⁰, Učitelé bez pedagogického vzdělání¹⁶¹ či Legendární Baťův letoun¹⁶², které zprostředkovávají zejména zajímavé (v některých případech jímavé) lidské osudy, popř. zajímavé osudy různých předmětů.

V útvech story, které v Událostech nalzáme, jsou na rozdíl od ostatních zpravodajských příspěvků podrobněji charakterizovány „postavy“ příběhu, je popisován jejich život či povahové vlastnosti:

„V Srbsku studovala cestovní ruch. Po roce bez práce ale změnila obor i zemi. Teď už půl roku lisuje gramofonové desky ve středočeské Loděnici.“¹⁶³

„Elly Grabovou poslali nacisti do transportu v roce 1941. Nepřežila. Po válce žádali její synové o navrácení zabaveného majetku. Neuspěli.“¹⁶⁴

V textech je také častěji využíváno hodnotících výrazů a emotivnějších výpovědí:

„Byla to neobyčejně odvážná obchodní mise. Ale pokud chtěl Jan Antonín Baťa nakoupit kaučuk, rozhodnout o stavbě nových závodů a hlavně prodat boty, zvolil letadlo. (...) Když mu v cestě stál oceán, jeho lidé letadlo rozebrali (...). A letěli dál. Překážky neexistovaly.“¹⁶⁵

„Válečné šrámy dál souží 660 tisíc běženců (...). Syrský chlapec měl štěstí hned dvakrát. Poprvé, když ho nezabila střepina a teď, když mu zdarma pomohli lékaři z Česka.“¹⁶⁶

Mezi reportáže řadíme například příspěvky Filmové oslavy v Cannes¹⁶⁷, Výcvik nejelitnějších českých vojáků¹⁶⁸ či Zaměstnávání vězňů¹⁶⁹. V těchto textech je realita divákovi zprostředkována skrz emotivní či dramatické vnímání nějakého „hrdiny“ či

¹⁶⁰ *Česká pomoc ve válečných zónách*, Česká televize, Události, 9. 5. 2017

¹⁶¹ *Učitelé bez pedagogického vzdělání*, Česká televize, Události, 25. 5. 2017

¹⁶² *Legendární Baťův letoun*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹⁶³ *Pomoc krajanům ze Srbska*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹⁶⁴ *Uloupené umění v Nostickém paláci*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹⁶⁵ *Legendární Baťův letoun*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

¹⁶⁶ *Česká pomoc ve válečných zónách*, Česká televize, Události, 9. 5. 2017

¹⁶⁷ *Filmové oslavy v Cannes*, Česká televize, Události, 17. 5. 2017

¹⁶⁸ *Výcvik nejelitnějších českých vojáků*, Česká televize, Události, 2. 6. 2017

¹⁶⁹ *Zaměstnávání vězňů*, Česká televize, Události, 1. 5. 2017

samotného autora sdělení. Tak je to například v reportáži z Jaderné elektrárny Dukovany¹⁷⁰, v které nám redaktor Radovan Daněk nabízí bezprostřední a dramatický zážitek z výstupu na chladicí věž:

Jakub ŽELEZNÝ, moderátor

„130 metrů vysoké chladicí věže v Jaderné elektrárně Dukovany čeká rozsáhlá rekonstrukce. Technici právě začínají s opravami. Odstraňují původní povrchy a nanášejí nové omítky a nátěry. Nabídneme unikátní záběry štábu Radovana Daňka přímo z výškové plošiny, která je zavěšená na chladicí věži. Kvůli silnému větru museli dělníci několikrát práci přerušit. Na vrchol věže se nakonec vůbec nedostali.

Radovan DANĚK, redaktor

Ve výškách se technici musejí spolehnout jen na úzkou montážní lávku zavěšenou na lanech. Na další lávce o něco výš už nanášejí nové sanační omítky. Jen na jedné chladicí věži musejí technici ošetřit plochu zhruba 50 tisíc metrů čtverečních, což odpovídá ploše zhruba 12 fotbalových hřišť. (...) Na lávku smí maximálně 6 lidí plus materiál. Cesta nahoru do 125 metrů nám potrvá asi 20 minut. (...) Musím se přiznat, že teď jsme teprve v nějakých 50 metrech a nemám rozhodně dobrý pocit z toho, jak se s námi celá ta lávka naklání. Někdy je potřeba si pomoci i nohama. (...) Čím výš stoupáme, tím víc fouká vítr, teď už je to přes 30 kilometrů v hodině, a proto dostáváme příkaz k zastavení. Lávka nás vyvezla až do výšky 70 metrů, ale silný nárazový vítr nám málem sundal helmy z hlavy, takže musíme dolů. (...)“

Reportážní detaily typu „rozhodně nemám dobrý pocit z toho, jak se s námi celá lávka naklání. Někdy je potřeba si pomoci i nohama“ či „silný nárazová vítr nám málem sundal helmy z hlavy“ divákovi přibližují dramatickou atmosféru výstupu na věž. Subjektivizovaným dějovým popisem se také reportážní text blíží vyprávění.

¹⁷⁰ *Neobvyklý pohled na JE Dukovany*, Česká televize, Události, 9. 5. 2017

2.4.2 Analýza Televizních novin

Graf č. 9: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny v období od 1. 5. 2017 do 18. 6. 2017

Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	99
Story	27
Reportáž	23
Oznámení	2
Celkem příspěvků	151

Tabulka č. 9: Zastoupení žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny v období od 1. 5. 2017 do 18. 6. 2017

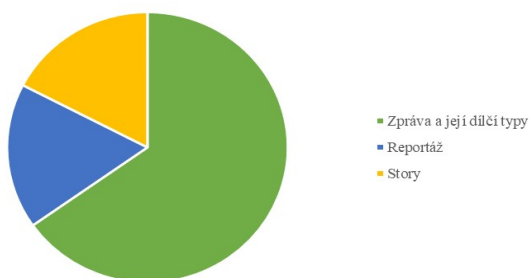
Sedmidenní vzorek zpravodajské relace Televizní noviny obsahoval celkem 151 uzavřených příspěvků. Na rozdíl od Událostí České televize, kde více než tři čtvrtiny sdělení odpovídaly zpravodajskému žánru zprávy či jejímu dílčímu typu, ve zpravodajské relaci televize Nova tomuto žánru odpovídalo jen 99 příspěvků. Tedy zhruba tři pětiny všech sdělení. Ve dvou případech jsme v analyzovaném vzorku zaznamenali také zpravodajský žánr oznámení. Zbylá sdělení odpovídala žánrům ležícím na pomezí zpravodajství, publicistiky a dílčí oblasti beletrizující, které v sobě vedle bezpříznakového slohového postupu informačního, výkladového a věcného popisu kombinují také slohový postup vyprávěcí,

slohový postup úvahový a subjektivizovaný popis. Konkrétně se jednalo o žánr story (ve 27 případech) a útvar reportáže (ve 23 případech).

Dle jednotlivých dní byly tyto žánry ve zpravodajských relacích zastoupeny takto:

Televizní noviny – 1. 5. 2017

Žánrové složení Televizních novin - 1. 5. 2017

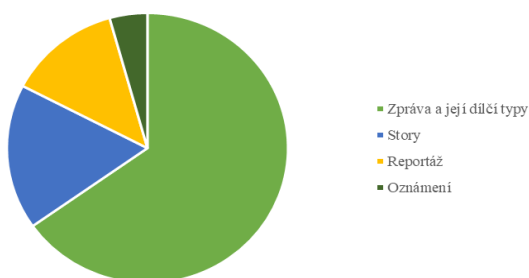
Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	15
Reportáž	4
Story	4
Celkem příspěvků	23

Graf č. 10: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 1. 5. 2017

Tabulka č. 10: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 1. 5. 2017

Televizní noviny – 9. 5. 2017

Žánrové složení Televizních novin - 9. 5. 2017

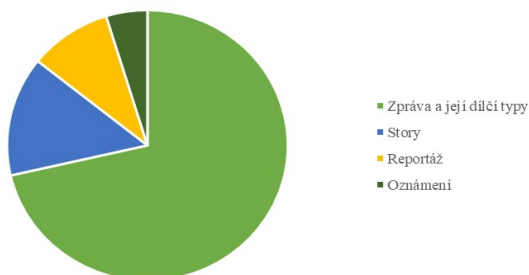
Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	15
Story	4
Reportáž	3
Oznámení	1
Celkem příspěvků	23

Graf č. 11: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 9. 5. 2017

Tabulka č. 11: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 9. 5. 2017

Televizní noviny – 17. 5. 2017

Žánrové složení Televizních novin - 17. 5. 2017

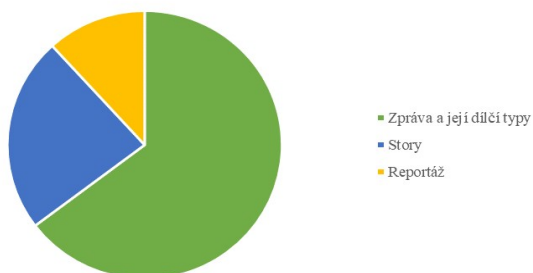
Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	15
Story	3
Reportáž	2
Oznámení	1
Celkem příspěvků	21

Graf č. 12: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 17. 5. 2017

Tabulka č. 12: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 17. 5. 2017

Televizní noviny – 25. 5. 2017

Žánrové složení Televizních novin - 25. 5. 2017

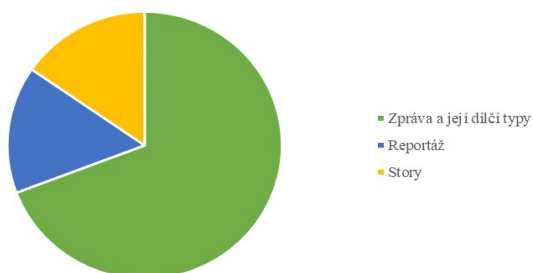
Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	11
Story	4
Reportáž	2
Celkem příspěvků	17

Graf č. 13: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 25. 5. 2017

Tabulka č. 13: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 25. 5. 2017

Televizní noviny – 2. 6. 2017

Žánrové složení Televizních novin - 2. 6. 2017

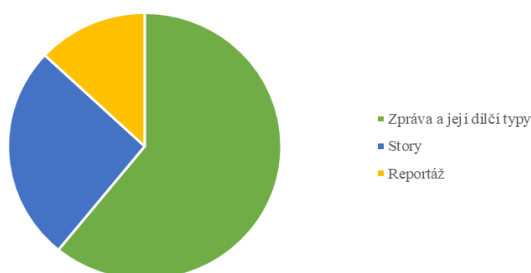
Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	18
Reportáž	4
Story	4
Celkem příspěvků	26

Graf č. 14: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 2. 6. 2017

Tabulka č. 14: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 2. 6. 2017

Televizní noviny – 10. 6. 2017

Žánrové složení Televizních novin - 10. 6. 2017

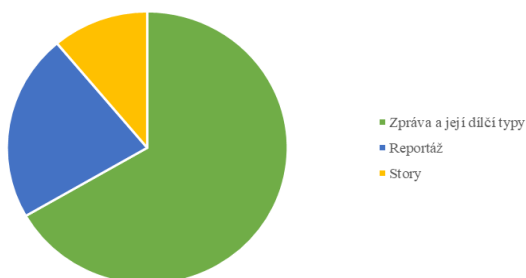
Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	14
Story	6
Reportáž	3
Celkem příspěvků	23

Graf č. 15: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 10. 6. 2017

Tabulka č. 15: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 10. 6. 2017

Televizní noviny – 18. 6. 2017

Žánrové složení Televizních novin - 18. 6. 2017

Žánr	Počet výskytů
Zpráva a její dílčí typy	12
Reportáž	4
Story	2
Celkem příspěvků	18

Graf č. 16: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 18. 6. 2017

Tabulka č. 16: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 18. 6. 2017

Z výše uvedených grafů a tabulek žánrového složení Televizních novin vyplývá, že ve všech sedmi analyzovaných zpravodajských relacích převažovaly příspěvky odpovídající žánru zprávy či jejímu dílčímu typu. Na rozdíl od Událostí veřejnoprávní České televize však byly ve zpravodajských relacích televize Nova ve větší míře zastoupeny také útvary přesahující svým charakterem dílčí oblast zpravodajskou směrem k publicistice a dílčí oblasti beletrizující.

Jak jsme již uvedli v teoretické části diplomové práce, zpravodajský žánr zprávy je ve své základní podobě charakteristický dominantním informačním slohovým postupem, který ve zpravodajství napomáhá plnit informační funkci textu, a který je ve zpravodajských příspěvcích (spolu s výkladem a věcným popisem) považován za nepříznakový. V analyzovaných zpravodajských relacích komerční televize Nova se tento žánr, stejně jako ve zpravodajských relacích České televize, objevoval ve své základní („čisté“) podobě především v tzv. krátkých zprávách (notickách), které autoři využívali napříč celou relací pro všechny tematické oblasti zpravodajství. Zde několik příkladů:

Krátká kriminální zpráva

Nehoda vláčku: Řidič dostal podmínku¹⁷¹

redaktorka

„S dvouletou podmínkou odešel od soudu řidič turistického vláčku, který loni havaroval ve zlínské zoo. Invalidnímu důchodci Vlastimilu Zemanovi soud navíc zakázal na třicet měsíců řídit auta. Nehoda se stala v srpnu, když vláček v ostré levotočivé zatáčce dostal smyk. Jeden z vagonů se převrátil a srazil několik lidí. Ve vláčku jelo asi dvacet cestujících. Někteří těsně před nehodou stihli vyskočit. Rozsudek není pravomocný.“

Krátká zpráva ze světa

V Paříži vyklidili nádraží kvůli možné hrozbě¹⁷²

Lucie BORHYOVÁ, moderátorka

„Francouzská policie v noci vyklidila nádraží na severu Paříže. Podle tamních médií se ozbrojené složky obávaly dalšího teroristického útoku. Policisté měli údajně pátrat po třech nebezpečných mužích. Není ale jisté, jestli někoho zatkli.“

redaktorka

Francouzskou tajnou službu měl na muže upozornit jeden z partnerských států. Podle těchto informací se podezřelí nacházeli v rychlovlaku TGV. Policisté prohledali asi dvě stovky cestujících.“

¹⁷¹ *Nehoda vláčku: Řidič dostal podmínku*, Nova, Televizní noviny, 9. 5. 2017

¹⁷² *V Paříži vyklidili nádraží kvůli možné hrozbě*, Nova, Televizní noviny, 9. 5. 2017

Krátká zpráva z oblasti ekonomiky

České ekonomice se momentálně daří¹⁷³

Martin POUVA, moderátor

„České ekonomice se daří. Hospodářství podle statistiků v prvním čtvrtletí rostlo nejrychleji za poslední 2 roky. Meziročně ekonomika vzrostla o bezmála 3 procenta.

redaktorka

Proti předchozímu čtvrtletí se hrubý domácí produkt zvýšil o 1,3 procenta. Podle ekonomů za tím stojí především růst zahraniční i domácí poptávky. Česká měna se i díky tomu drží poblíž nejsilnějších hodnot od ukončení intervencí, a to kolem 26 korun a 35 haléřů za euro.“

Krátká zpráva z ČR

Podle památkářů popelník narušuje dlažbu¹⁷⁴

redaktorka

„Pražský magistrát nechal do dlažby před frekventovanou restaurací ve Veleslavínově ulici instalovat popelník. Město chce inspirovat ostatní, aby podobně bránily znečišťování ulic nedopalky od kuřáků, kteří mají od června zákaz kouřit v restauracích a hospodách. Vedle popelníku je v dlažbě modrobílá cedule upozorňující na funkci nádoby. Podle památkářů to narušuje typickou pražskou dlažbu.“

Tak jako v Událostech, jsou i v Televizních novinách vystavěna krátká zpravodajská sdělení na informačním slohovém postupu, který autoři příspěvků doplňují nepříznakovým věcným popisem či výkladem:

¹⁷³ *České ekonomice se momentálně daří*, Nova, Televizní noviny, 2. 6. 2017

¹⁷⁴ *Podle památkářů popelník narušuje dlažbu*, Nova, Televizní noviny, 2. 6. 2017

„Číslicí 23 se muž hlásí k undergroundové odnoži techna, která byla v 90. letech v Británii postavená mimo zákon. Číslo symbolizuje 23 zatčených zakladatelů hudebního směru. U nás tyto nelegální akce probíhají pod názvem CzechTek.“¹⁷⁵

V textech dominují jmenné výrazy, jednoduché syntaktické konstrukce a také bezpříznaková a objektivní 3. osoba singuláru či plurálu. Nalézáme zde rovněž myšlenkovou zhuštěnost, přesnost a konkrétnost, kterých je docíleno nocionalitou výrazových prostředků. V textech krátkých zpráv není rozvinut vyprávěcí slohový postup ani jiné příznakové slohové postupy.

Jedním z typických příznaků, který v těchto textech potvrzuje dominantní postavení informačního slohového postupu, je tzv. komutabilnost neboli inkoheznost. Tato charakteristika umožňuje ve zpravodajských sděleních částečně přeskupovat členy či věty bez toho, aby příspěvek pozbyl smyslu. Důvodem je chybějící či nízká významová či časová svázanost. Inkoheznost krátkých zpráv si můžeme přiblížit na sdělení Nehoda vláčku: Řidič dostal podmínku¹⁷⁶, jehož původní znění:

„S dvouletou podmínkou odešel od soudu řidič turistického vláčku, který loni havaroval ve zlínské zoo. Invalidnímu důchodci Vlastimilu Zemanovi soud navíc zakázal na třicet měsíců řídit auta. Nehoda se stala v srpnu, když vláček v ostré levotočivé zatáčce dostal smyk. Jeden z vagonů se převrátil a srazil několik lidí. Ve vláčku jelo asi dvacet cestujících. Někteří těsně před nehodou stihli vyskočit. Rozsudek není pravomocný.“

...neztratí po přeskupení některých vět či členů nic ze své sdělnosti:

„Invalidní důchodce Vlastimil Zeman, který loni v srpnu ve zlínské zoo havaroval s turistickým vláčkem, odešel od soudu s dvouletou podmínkou. K nehodě došlo, když vláček, ve kterém v té době jelo asi dvacet cestujících, dostal v ostré levotočivé zatáčce smyk. Jeden z vagonů se převrátil a srazil několik lidí. Řidiči soud zakázal také na třicet měsíců řídit auta. Rozsudek není pravomocný.“

Zmíněnou inkoheznost ve výše popsaných krátkých zprávách podporují rovněž tzv. tvrdé začátky vět, kdy jsou věty na začátku i uprostřed souvětí uvedeny podmětem nebo

¹⁷⁵ *Fanoušek techna způsobil sprejem škodu za 300 000*, Nova, Televizní noviny, 25. 5. 2017

¹⁷⁶ *Nehoda vláčku: Řidič dostal podmínku*, Nova, Televizní noviny, 9. 5. 2017

předmětem (např. nehoda se stala, francouzská policie v noci vyklidila, česká měna se (...) drží (...), město chce inspirovat).

Vedle popisovaných zpráv v základní („čisté“) podobě se však ve zpravodajských relacích televize Nova setkáváme také s množstvím zpravodajských příspěvků, ve kterých se ve větší či menší míře objevují prvky příznakových slohových postupů. Obvykle se jedná o tzv. rozšířené zprávy, které doplňují základní informace kdo, co, kdy a kde širšími souvislostmi jak a proč. Byť je v těchto textech jako základní slohový postup využit postup informační, dochází zde pronikání slohových postupů vyprávěcího, úvahového či subjektivně popisného, které jsme zvyklí nalézat spíše v žánrech publicistických či beletrizujících. Vyprávěné pasáže jsou přitom často užití na pozadí zpravodajských příspěvků k dotvoření jistého kontextu či vykreslení situace.

Jako příklad tzv. rozšířené zprávy, ve které se vedle informačního slohového postupu objevuje i postup vyprávěcí, můžeme uvést text s názvem *Vraha prozradila televize, kterou ukradl oběti*¹⁷⁷:

(...) redaktor

„Na šedesátiletého pana Berkyho se nedozvonil kamarád. Když mu nebral ani telefon, obrátil se na policisty a ti tak měli na stole případ první dokonané vraždy na Liberecku. (...) Kriminelistům začala dlouhá noc mravenčí práce, lidem noc plná děsu. (...) Vrah se do bytu své oběti ještě vracel, a to proto, aby si odnesl zbytek věcí. Peníze, DVD přehrávač, notebook, ale i jídlo z mrazáku, prací prášek či dioptrické brýle. (...) Klíčovým pro vyšetřování byl ale jiný předmět. Kriminelisté vsadili na to, že si po pátrací relaci někdo vzpomene, že viděl v noci v tramvaji muže s televizí v rukou. (...) Když jim jeden z diváků volal, že viděl muže s televizí, který byl navíc zakrvácený, byli si jisti, že mají vraha. Nakonec se ukázalo, že je to jen další z řady zlodějů. (...)“

Jak můžeme na vybrané pasáži zpravodajského sdělení vidět, celá událost je zde tvůrcem textu líčena podrobně a dramaticky. Nechybí ani konkrétní detaily toho, co všechno zloděj odcizil (včetně jídla z mrazáku či pracího prášku). Do popředí zde částečně vstupuje

¹⁷⁷ *Vraha prozradila televize, kterou ukradl oběti*, Nova, Televizní noviny, 18. 6. 2017

také časová osa události tak, jak se odehrála ve skutečnosti. I díky ní je text koherentní a souvislý. Na oné soudržnosti textu mají svůj podíl i tzv. měkké začátky vět (v tomto textu například opakovaná spojka když či konektor s časovým významem nakonec). Ty zprávu zasazují do časově prostorových kulis a příjemci usnadňují recepci. V podobně vystavěných zpravodajských sdělení Televizních novin se pak v textovém navazování větných celků uplatňují především určitá slovesa a zájmenné konektory typu tento, tamten.

Tendenci autorů zpravodajských sdělení Televizních novin o zachování přesné časové posloupnosti můžeme demonstrovat na této pasáži:

Dominika JANOCHOVÁ, redaktorka

„Je 10 hodin a valná hromada Fotbalové asociace, na které se má rozhodnout o novém šéfovi českého fotbalu, právě začíná. V sále jsou přítomni všichni delegáti včetně stávajícího vedení asociace. Jediným, kdo chybí, je Miroslav Pelta, který čelí obvinění z ovlivnění a zneužití dotačních programů a sedí ve vazbě. Během valné hromady bylo zjištěno, že někteří zástupci fotbalových klubů nemají zaplacený členský příspěvek a nejsou tak členy Fotbalové asociace. 14 z nich poplatek zaplatilo o přestávce na chodbě. Mezi nimi byl i předseda představenstva Slavie Jaroslav Tvrdík. Členský příspěvek 200 korun nezvládly uhradit 4 fotbalové kluby, a tak se nemohly účastnit hlasování. Právo volit tak získává 125 delegátů z Čech a 71 delegátů z Moravy. Krátce po půl třetí vystupuje v sále první ze tří kandidátů na post nového předsedy Libor Duba. Hned po něm se představuje druhý kandidát Petr Fousek a třetí mluví Martin Malík.“¹⁷⁸

Jedním z aktivizujících, dynamických a stylově silně příznakových prvků, které v tzv. rozšířených zpravodajských sděleních Televizních novin nacházíme, je také využití préterita. V některých analyzovaných zpravodajských vstupech se díky tomuto prostředku diváci stávají téměř aktivními účastníky zpravované události. Tímto dynamizujícím jazykovým prostředkem disponují především texty s kriminální a tragickou tematikou:

¹⁷⁸ *Delegáti nového předsedu ne zvolili*, Nova, Televizní noviny, 2. 6. 2017

„Nejbizarnější případ přichází těsně před půlnocí. Maminka nachází čtyřletou holčičku v dětské postýlce, která celá září, jako kdyby v pokojíčku přistálo UFO.“¹⁷⁹

„Mohutné tornádo se žene Texasem a ničí všechno, co mu stojí v cestě. Zůstává za ním 50 kilometrů dlouhý pás plný trosk – desítky zničených aut, vyvrácené stromy, stržené sloupy elektrického vedení, domy srovnané se zemí.“¹⁸⁰

„V 9 večer pro zhruba 400 dobrovolníků začíná simulace boje o život. V rámci cvičení záchranných složek čelí útoku 15 členné skupiny teroristů se samopaly a výbušninami. Je tu ale komplikace. Teroristé vůz metra odvezli do tunelu, což zásah policistům i záchranářům ztěžuje.“¹⁸¹

„Krátce po půlnoci vyrážejí hasiči k těžké nehodě na Mělnicku. 21letý řidič osobního auta se nestihl zařadit do svého pruhu a čelně bourá do autobusu.“¹⁸²

Pro podobné výpovědi jsou typické krátké věty, kterými je dosahováno dějového napětí a dynamiky:

„Od místa srážky skončilo jedno z aut téměř dvacet metrů daleko. Druhé ještě dál. Čelní střet nepřežil jeden z řidičů. Pro druhého musel přiletět vrtulník.“¹⁸³

V tzv. rozšířených zprávách Televizních novin se nejen v úvodu sdělení setkáváme s vytýkáním (předsouváním). Jeho cílem je zdůraznit nejzajímavější (nikoli nutně nejdůležitější) informace sdělení hned v úvodu příspěvku. Předsunutím zde dochází ke zvýšení napětí a dramatizaci, popř. k emocionálnímu působení:

„Billboardy, televizní spoty, inzeráty. To vše stojí nemalé peníze (...).“¹⁸⁴

„Červené, modré, fialové nebo žíhané, hlavně ale na oranžové. Evropská komise teď vyhlásila válku proti těmto petúniím (...).“¹⁸⁵

¹⁷⁹ *Záchranáři mají za sebou těžkou noc*, Nova, Televizní noviny, 1. 5. 2017

¹⁸⁰ *Texasem se prohnala čtyři tornáda*, Nova, Televizní noviny, 1. 5. 2017

¹⁸¹ *Protiteroristické noční cvičení v pražském metru*, Nova, Televizní noviny, 10. 6. 2017

¹⁸² *Tragický víkend na českých silnicích*, Nova, Televizní noviny, 18. 6. 2017

¹⁸³ *Tragická nehoda dvou osobáků na jihu Čech*, Nova, Televizní noviny, 25. 5. 2017

¹⁸⁴ *Kandidáti v boji o Pražský Hrad*, Nova, Televizní noviny, 18. 6. 2017

¹⁸⁵ *Geneticky modifikované petúnie*, Nova, Televizní noviny, 2. 6. 2017

Dalším příznakem vyprávěcího slohového postupu, který se v tzv. rozšířených zprávách Televizních novin objevuje, je přítomná subjektivita. Tu pozorujeme například ve výrazech vrstvy hovorového jazyka či obecné češtiny (např. přichází k paneláku¹⁸⁶, popsal kulturák¹⁸⁷, případ rozjel rozsáhlé vyšetřování¹⁸⁸, žádné průšvihy nemá¹⁸⁹, po dvou letech tahanic¹⁹⁰, můžou skončit i vyhazovem¹⁹¹, stačí jen občanka¹⁹², nehoda dvou osobáků¹⁹³).

Toto lexikum je přítom ve všech stylových oblastech (kromě oblasti prostěsdělovací) příznakové a do zpravodajství nepatří z důvodu porušení jeho neutrality a schopnosti informovat. V textech se často objevují také obrazná pojmenování:

„Češi se chystají na dovolenou. První velká vlna zamíří na Jadran.“¹⁹⁴

„Britská politika jako na houpačce.“¹⁹⁵

„Přestože jednou nohou už je z vlády venku (...).“¹⁹⁶

„Čtyřproudý had už obepíná Hradec Králové.“¹⁹⁷

„Politický fenomén Emmanuel Macron (...) míří teď k triumfu ještě cennějšímu, než byl Elysejský palác.“¹⁹⁸

„Dnes zazněl první výstřel od ministrů.“¹⁹⁹

Typické je v těchto sděleních rovněž užití lexému drama a jeho odvozenin, které textu pomáhají zpravovanou událost v očích diváka spojovat s nebezpečím či tragédií.

¹⁸⁶ *Zemanova milost: Amnestovaný Kájínek v Brně*, Nova, Televizní noviny, 25. 5. 2017

¹⁸⁷ *Fanoušek techna způsobil sprejem škodu za 300 000*, Nova, Televizní noviny, 25. 5. 2017

¹⁸⁸ *Kauza úmyslného šíření viru HIV míří před soud*, Nova, Televizní noviny, 10. 6. 2017

¹⁸⁹ *Fotbalové dotace: Valachová opustí křeslo ministryně*, Nova, Televizní noviny, 9. 5. 2017

¹⁹⁰ *Guru Jára požádal filipínského prezidenta o azyl*, Nova, Televizní noviny, 18. 6. 2017

¹⁹¹ *Úředníci namluvil, že musí vyčistit peníze*, Nova, Televizní noviny, 17. 5. 2017

¹⁹² *Stovky tisíc Čechů se chystají do Chorvatska*, Nova, Televizní noviny, 18. 6. 2017

¹⁹³ *Tragická nehoda dvou osobáků na jihu Čech*, Nova, Televizní noviny, 25. 5. 2017

¹⁹⁴ *Stovky tisíc Čechů se chystají do Chorvatska*, Nova, Televizní noviny, 18. 6. 2017

¹⁹⁵ *Britské volby: Pyrhovo vítězství konzervativců*, Nova, Televizní noviny, 10. 6. 2017

¹⁹⁶ *K. Valachová potvrdila odchod z ministerstva*, Nova, Televizní noviny, 10. 6. 2017

¹⁹⁷ *Jeden metr dálnice přijde na víc než půl milionu korun*, Nova, Televizní noviny, 2. 6. 2017

¹⁹⁸ *Ve Francii rozhodují o složení parlamentu*, Nova, Televizní noviny, 18. 6. 2017

¹⁹⁹ *Ministři ČSSD zahájili válku o rozpočet 2018*, Nova, Televizní noviny, 25. 5. 2017

Častěji než ve zpravodajských textech České televize zde nalézáme deminutiva (např. nachází čtyřletou holčičku²⁰⁰, strach lidí o sebe i své mazlíčky²⁰¹). Příznakem menšího rozměru (deminucí) získávají tato sdělení kladné hodnocení. Autory zpravodajských příspěvků Televizních novin svádělo užívání těchto prostředků především v textech týkajících se malých dětí.

V textech se objevují i nejrůznější emotivní výpovědi a emotivní adjektiva (např. srdce rvoucí dopisy²⁰², brutální útok²⁰³), které mohou ovlivňovat emocionální složku příjemce.

Příležitostně využívají autoři rozšířených zpráv Televizních novin také prvků, které přímo oslovují diváka. Jedním takovým je i promyšlené nakládání s kategorií osoby. Přitom pro informační slohový postup, resp. pro zpravodajský funkční styl je nepříznaková pouze 3. osoba singuláru a plurálu, kdy je potlačen význam autora i diváka.

Ve zpravodajských sděleních televize Nova však tvůrci využívají zejména první a druhou osobu plurálu (např. věřit tomu můžete i nemusíte²⁰⁴, kde se nemusíte obávat²⁰⁵, co myslíte²⁰⁶, na vaši kůži²⁰⁷, pro vaši představu²⁰⁸, pojedeme stejnou trasu (...) a uvidíme²⁰⁹, pokud máte rádi třešně, tak jistě víte (...) ²¹⁰). Těmito prvky je přímo oslovováno publikum a divák je dynamicky vtažen do procesu vysvětlování. Častý výskyt prostředků však s sebou nese nežádoucí emocionální zabarvení.

V textech se objevují také tzv. dialogismy (např. mezi věcmi jsou i tyto zabavené hodinky. Cena? 135 tisíc korun), které pro čtenáře znamenají přístupnou formu vysvětlování. Tyto prvky ve zpravodajských sděleních Televizních novin fixují pozornost diváka na předmět sdělení. Setkáváme se zde také se subjektivními komentáři samotných moderátorů a redaktorů, které jsou příznačné pro vyprávěcí slohový postup:

²⁰⁰ *Záchranáři mají za sebou těžkou noc*, Nova, Televizní noviny, 1. 5. 2017

²⁰¹ *Boj s divočáky lidem pomáhá vyhrát ultrazvuk*, Nova, Televizní noviny, 9. 5. 2017

²⁰² *K. Valachová potvrdila odchod z ministerstva*, Nova, Televizní noviny, 10. 6. 2017

²⁰³ *Napadení známé herečky řeší vrchní soud*, Nova, Televizní noviny, 17. 5. 2017

²⁰⁴ *Muzeum populárních německých motorek*, Nova, Televizní noviny, 1. 5. 2017

²⁰⁵ *Některá koupaliště hlásí nevhodnou vodu ke koupání*, Nova, Televizní noviny, 2. 6. 2017

²⁰⁶ *Grilovací sezona je v plném proudu*, Nova, Televizní noviny, 18. 6. 2017

²⁰⁷ *Čekají nás letní teploty, o víkendu se zase ochladí*, Nova, Televizní noviny, 17. 5. 2017

²⁰⁸ *Muzeum populárních německých motorek*, Nova, Televizní noviny, 1. 5. 2017

²⁰⁹ *Ceny benzínu i nafty klesají*, Nova, Televizní noviny, 18. 6. 2017

²¹⁰ *Samosběrem třešní hodně ušetříte*, Nova, Televizní noviny, 18. 6. 2017

„Je to den co den podobné. Havárie, zablokovaná dálnice. Kolony. Hodiny zdržení a naštvání řidiči. Dálnice má přitom uspořít čas, nervy i pohonné hmoty. Jenže ani toto opatření, jak je vidět, moc nepomáhá.“²¹¹

„Přání prezidenta asi jen tak vyslyšeno nebude.“²¹²

„Prostě Amerika v časech, jaké nepamatuje.“²¹³

„Nejspíš se vraceli z nočního tahu a dost možná (...) cestou pokračovali v popíjení.“²¹⁴

Ve zpravodajských relacích televize Nova se stejně jako v Událostech často objevují zprávy rozšířené o segmenty žánru story, kdy jsou věcná informativní zpravodajská sdělení podložena ve větší či menší míře lidským příběhem. Problém je tak ilustrován na konkrétním osudu a zpravodajský příspěvek divákovi lépe „ukazuje“, oč se jedná. Takto popsany styl kompozice textu je častý například ve zprávách pojednávajících o tragédiích, v případech dlouho se táhnoucích konfliktů, kde příběh konkrétního jedince událost personalizuje či v textech s kriminální tematikou. Tak je tomu například ve zprávě o 95 leté stařence²¹⁵, kterou zloději mlátili a škrtili:

moderátor

„Děsivý zážitek má za sebou devětapadesátiletá žena z Prahy. Její byt v centru města se včera ráno pokusili vykrást dva muži. Když je přistihla, začali ji mlátit a škrtit. Dokonce jí vyhrožovali smrtí. Z bytu si nakonec odnesli jen pár tisíc korun. Policie doufá, že s jejich dopadením pomůže veřejnost. Lupiče totiž zachytily bezpečnostní kamery.

redaktor

Brzy jí bude 96 let, na svůj věk je však mimořádně čiperná a bystrá. Proti dvěma mužům

²¹¹ *Vysoký nárůst nehoda na dálnici D1*, Nova, Televizní noviny, 18. 6. 2017

²¹² *Pozadí rezignace Trumpova poradce*, Nova, Televizní noviny, 9. 5. 2017

²¹³ *Kontroverze kolem amerického prezidenta*, Nova, Televizní noviny, 17. 5. 2017

²¹⁴ *Dvě těžké nehody: několik zraněných a jeden mrtvý*, Nova, Televizní noviny, 10. 6. 2017

²¹⁵ *95letou stařenku zloději mlátili a škrtili*, Nova, Televizní noviny, 17. 5. 2017

v plné síle ale neměla nejmenší šanci. (...) Lupičům nahrálo to, že kolem osmé ráno bylo v domě stařenky otevřeno. Nahoru do pátého patra museli ale po schodech, výtah je totiž na číp. Dveře bytu vylomili páčidlem. Asi si mysleli, že nikdo není doma. Odvážná seniorka je však překvapila. (...) Stařenku zachránilo to, že prozradila, kde má peníze. A když se vrátila z procházky se psem její dcera, lupiči s několika tisícovkami utekli. Než se ale ženy dovolaly pomoci, chvíli trvalo. (...) Dveře poničené páčidlem už si nechala seniorka spravit. Stálo ji to dalších osm a půl tisíce korun. Lidé z domu v samém centru Prahy se teď bojí. Zamykají vše, co jde.“

Vidíme, že užití výrazy jsou zde zaměřené především na emoce diváka (mimořádně čiperná a bystrá stařenka, odvážná seniorka, stálo ji to dalších osm tisíc) a text nadbytečnými informacemi o životě okradené ženy vzbuzuje u diváka soucítění s obětí. Ve zprávách s podobnou tematikou bývá vloženým příběhem prožívání často zveličováno, při charakterizaci obětí autoři využívají také analepsy a prostor dávají i prolepsím, kdy předem poukazují na tragický konec příběhu. Důvodem je zvýšení napětí podobně, jako je tomu v beletrii.

Jak jsme již uvedli výše, sedmidenní vzorek zpravodajské relace Televizní noviny obsahoval vedle žánru zpráva ve dvou případech také útvar oznámení. Zbylá sdělení odpovídala žánrům ležícím na pomezí zpravodajství, publicistiky a dílčí oblasti beletrizující. Konkrétně žánrům reportáž a story. Ke druhému jmenovanému útvaru můžeme zařadit například texty Hokejová legenda Vladimír Růžička se znovu oženila²¹⁶, Homolka testuje defibrilátor zašitý do těla²¹⁷, text o propuštěném vězni Kájínkovi²¹⁸ či příběh o nemocné Štěpánce:

S péčí o Štěpánku pomáhá i Nadace Nova²¹⁹

Kristina KLOUBKOVÁ, moderátorka

„Sedmiletá Štěpánka, která trpí mozkovou obrnou, epilepsií a mentální retardací je podle své

²¹⁶ *Hokejová legenda Vladimír Růžička se znovu oženila*, Nova, Televizní noviny, 10. 6. 2017

²¹⁷ *Homolka testuje defibrilátor zašitý do těla*, Nova, Televizní noviny, 10. 6. 2017

²¹⁸ *Propuštěný vězeň Kájínek si zvyká rychle na svobodu*, Nova, Televizní noviny, 10. 6. 2017

²¹⁹ *S péčí o Štěpánku pomáhá i Nadace Nova*, Nova, Televizní noviny, 2. 6. 2017

maminky nemocná kvůli pochybení lékaře. Péče o ni je nesmírně náročná, a tak rodině pomáhá i Nadace Nova.

Nikol KUDRNÁČOVÁ, redaktorka

Štěpánka je už od malička postižená. Jejím rodičům, které už měli dvě děti, se změnil život. Ani ne roční holčička prodělala první epileptický záchvat a pak druhý. (...) Teď se u holčičky projevuje autismus a sebepoškozování. Přestože Štěpánce bude za pár měsíců sedm let, zastavila se mentálně tak i fyzicky na úrovni skoro jednoletého dítěte. Nemluví, nechodí a sama nezvládne vůbec nic. (...) Přestože péče o holčičku je opravdu náročná, rodiče ji neodložili do ústavu. Naopak, starají se o ni a obětovali se pro ni. Aby Štěpánka měla vše, pomohla jim finančně i Nadace Nova. (...) Nepomáháme ale jen Štěpánce. Jak nadace funguje, se dozvíte na stránkách nadacenova.cz. Nikol Kudrnáčová, televize Nova.

V útvarech story, které v Televizních novinách nalézáme, jsou na rozdíl od ostatních zpravodajských příspěvků podrobněji charakterizovány „postavy“ příběhu (vedle lidských osob to mohou být třeba i zvířata²²⁰), je popisován jejich těžký úděl, ale i odvaha a odhodlání. V textech je také častěji využíváno hodnotících výrazů a emotivnějších výpovědí, častým rysem je užívání expresivních výrazů, např. již zmíněných deminutiv. Navíc texty žánru story, založené na podobné tematice jako příběh o nemocné Štěpánce, které finančně pomáhá i Nadace Nova, posilují image média jako pomáhající instituce.

Mezi reportáže řadíme například příspěvky *Grilovací sezona je v plném proudu*²²¹, *Protiteroristické noční cvičení v pražském metru*²²² či text *Krojovaný reportér*²²³. V těchto textech je realita divákovi zprostředkována skrz emotivní či dramatické vnímání nějakého „hrdiny“ či samotného autora sdělení. Texty přinášejí detaily a případné užití vyprávěcího slohového postupu či užití subjektivizovaného dějového popisu zde slouží k přiblížení události divákům, kteří se tak mohou stát její součástí.

²²⁰ *K hroším slečnám ve Dvoře Králové přibyl nápadník*, Nova, Televizní noviny, 10. 6. 2017

²²¹ *Grilovací sezona je v plném proudu*, Nova, Televizní noviny, 18. 6. 2017

²²² *Protiteroristické noční cvičení v pražském metru*, Nova, Televizní noviny, 10. 6. 2017

²²³ *Krojovaný reportér*, Nova, Televizní noviny, 10. 6. 2017

2.4.3 Veřejnoprávní vs. komerční televize

V předcházejících dvou podkapitolách (Analýza Událostí a Analýza Televizních novin) jsme podrobně rozebrali příspěvky hlavních zpravodajských relací veřejnoprávní České televize (Události) a komerční televize Nova (Televizní noviny).

Za nejdůležitější ze získaných poznatků považujeme zjištění, že v obou analyzovaných zpravodajských pořadech dochází k využívání prostředků vyprávěcího slohového postupu. Za zásadní považujeme také potvrzení našeho předpokladu, že prvků vyprávěcího slohového postupu a obecně prvků přispívajících k beletrizaci zpravodajských příspěvků častěji využívají zpravodajové komerční televize Nova.

Už grafy a tabulky v úvodu analytických podkapitol, znázorňující žánrové složení jednotlivých relací ukázaly, že v Televizních novinách se větší míře objevují vedle textů s dominantním informačním slohovým postupem i útvary z pomezí dílčí oblasti zpravodajské, publicistické a beletrizující, které v sobě vedle bezpříznakového slohového postupu informačního, výkladového a věcného popisu kombinují také slohový postup vyprávěcí, slohový postup úvahový a subjektivizovaný popis. Přesto však v obou sledovaných pořadech převažovaly příspěvky odpovídající zpravodajskému žánru zprávy či jejímu dílčímu typu. V případě České televize tvořily takovéto příspěvky více než tři čtvrtiny sdělení (129 ze 161 sdělení), v případě televize Nova bylo toto číslo nižší – zpráva či její dílčí typy tvořily zhruba tři pětiny (99 ze 151 sdělení).

V obou relacích se zpravodajský žánr zprávy objevoval ve své „čisté“ podobě jen v tzv. krátkých zprávách, ve kterých byla sledována linie prosté věcné souvislosti. Krátké zpravodajské příspěvky v obou sledovaných pořadech byly založeny výhradě na informačním slohovém postupu, který pak autoři příležitostně doplňovali nepříznakovým věcným popisem či výkladem.

V Událostech i Televizních novinách se však vedle těchto „čistých“ zpráv objevovaly i texty obsahující ve větší či menší míře prvky příznakových slohových postupů. Nejčastěji se jednalo o tzv. rozšířené zprávy, které doplňovaly základní informace kdo, co, kdy a kde širšími souvislostmi jak a proč. Častou žánrovou kombinací ve zpravodajských relacích tvořila tzv. rozšířená zpráva doplněná („personalizována“) o lidský příběh. Tento doplňující příběh využívali zpravodajové především v rámci zpravodajských příspěvků o přírodních pohromách či katastrofách, kde měli možnost pojmout událost jako vyprávění o osudech

rodin či jedinců zasažených následky. Typické bylo také jeho užití pro sdělení pojednávající o dlouho se táhnoucích konfliktech, kde příběh jedince událost personalizoval. V České televizi byl však tento příběh obvykle založen pouze na jednání postav a na prosté charakteristice hrdiny. V Televizních novinách byly naproti tomu podávány podrobné charakteristiky postav, které v příbězích hrály hlavní roli.

Často jsme se ve zpravodajských sděleních setkali s prvky vyprávěcího slohového postupu v rámci tzv. vyprávěcích pasáží, které byly užity na pozadí zpravodajského příspěvku k dotvoření jistého kontextu a k vykreslení situace.

V obou relacích se v textech s prvky vyprávěcího slohového postupu nejčastěji objevovalo (stejně jako u bezpříznakového zpravodajství využívajícího informační slohový postup) préteritum, ale vedle něj i prézens, který vyjadřoval aktuální dění. Tento narativní prostředek měl schopnost přenést zprávu do vyprávění nějaké události, v níž byl příjemce přeneseně přítomen. Zjistili jsme, že o dějovou linii jsou texty obohacovány především v místech, kde je žádoucí zachovat sled sdělovaných jevů, např. ve sděleních o nejrůznějších haváriích či trestných činech. Tímto druhem kompozice se zpravodajové pokoušejí vtáhnout diváka maximálně do představovaného děje tak, aby se cítil jeho součástí.

Zjistili jsme také, že sdělení Televizních novin a Událostí, která se vyznačují využitím jistých prvků vyprávěcího slohového postupu, jsou ve většině případů dynamická a obsahují také patřičné napětí. V popsáných textech se mnohdy mění také funkce jazyka, který už neslouží jen k předání informace, ale mnohdy má sám o sobě příjemce sdělení zaujmout a vyvolat u něj emoce.

Televizní noviny na rozdíl od Událostí používají větší množství expresivních prostředků, hovorových výrazů či obrazných vyjádření. Společnou funkcí těchto prvků je přitom snaha o atraktivitu a zajímavost zprávy, která je díky nim „čtivá“ a přitažlivá. V Událostech byly podobné prostředky užity jen zřídka a to většinou v rozsáhlých dlouhodobě sledovaných kauzách, kde usilovaly o aktualizaci sdělení. Na rozdíl od Událostí se Televizní noviny nebránily ani pronikání osobního pohledu na zpravovanou situaci. Tím pořad do jisté míry odrážel i svůj komerční charakter, kdy se texty častěji pokoušely angažovat diváka a vtáhnout ho do dění. Zpravodajská relace České televize se takto subjektivizovaným vyjádřením spíše vyhýbala.

V obou pořadech kombinovali autoři s oblibou zpravodajská sdělení také s reportážními pasážemi či se zpravodajským rozhovorem. V jednotlivých relacích veřejnoprávní i komerční televizní stanice byly v různé míře zařazeny také zprávy pojeté jako

lidsky jímavé příběhy (tzv. story) a útvary reportáže. V Televizních novinách na rozdíl od Událostí objevovaly také texty, které posilovaly image média jako pomáhající instituce.

V rámci jednotek se v pořadech objevovaly rovněž zpravodajské žánry komuniké, oznámení, zpravodajský rozhovor či portrét, který leží na pomezí zpravodajství a publicistiky, a který vedle funkce informativní splňuje díky přítomnému hodnocení také pro zpravodajství příznakovou funkci persvazivní.

V textech se vedle bezpříznakového výkladu objevují také náznaky barvitého popisu, který zvyšuje dramatickosti sdělení. Objevují se však rovněž nepříznakové věcné popisné pasáže vyznačující se vysokým podílem substantiv, které naopak na dějovost zprávy působí retardačně a podporují informační složku sdělení. Výkladový slohový postup autorům sdělení slouží coby pomocný kompoziční prostředek v místech, kde se zdůrazňují logické nebo příčinné souvislosti mezi jevy.

3 ZÁVĚR

Cílem předkládané diplomové práce s názvem *Zpráva, nebo příběh? Prostředky stylového postupu vyprávěcího v TV zpravodajství* bylo za pomoci analýzy odhalit, zda je v hlavních zpravodajských relacích českých televizních stanic využíván slohový postup vyprávěcí, respektive zda je v těchto relacích událost podávána jako zpráva, nebo jako příběh. Za výchozí materiál jsme přitom zvolili zpravodajská sdělení hlavních zpravodajských relací veřejnoprávní České televize a komerční televize Nova v období od 1. května do 18. června 2017.

V teoretické části práce jsme stručně charakterizovali základní pojmy, které se týkaly slohových postupů, zpravodajství, zpravodajské komunikace a funkčního stylu žurnalistického coby zastřešujícího stylu zpravodajství. Vymezili jsme také základní požadavky na zpravodajský styl a jazyk, přiblížili jsme samotné televizní zpravodajství a charakterizovali jsme tzv. duální mediální systém České republiky, v kterém současně fungují média veřejnoprávní a komerční. Na základě teoretického výkladu jsme pak přistoupili ke kvalitativní a částečně i kvantitativní analýze stanoveného materiálu.

Analytická část diplomové práce byla rozdělena do tří podkapitol, v rámci kterých byly jednotlivé příspěvky zpravodajských relací hodnoceny z hlediska způsobu výstavby. Konkrétně jsme se snažili odhalit, zda autoři při tvorbě zpravodajských příspěvků využívají prostředky příznačné pro slohový postup vyprávěcí. Zjištěné užití příznakových prvků bylo doloženo na příkladech a u řady z nich jsme naznačili také pravděpodobný důvod jejich užití z hlediska tvůrců textu, případně vhodnost nebo nevhodnost jejich výskytu. Vycházeli jsme přitom z teorií českých a slovenských jazykovědců, stylistiků a teoretiků médií a mediální komunikace. Mezi jinými jsme se opírali například o *Současnou českou stylistiku* (2003) Marie Čechové, *Stylistiku pro žurnalisty* (2011) Evy Minářové, *Štylistiku* (1997) Jozefa Mistríka či o publikaci *Základy žurnalistiky* (2002) Jaroslava Bartoška.

Analýza ukázala, že v rámci televizního zpravodajství obou sledovaných stanic (tj. veřejnoprávní České televize a komerční televize Nova) dochází k uvolňování klasického stylu zpráv za pomoci prvků vyprávěcího, ale i popisného a výkladového slohového postupu. Zároveň potvrdila předpoklad, že se prostředky vyprávěcího slohového postupu budou častěji vyskytovat v rámci zpravodajské relace na komerční televizi Nova.

Už grafy a tabulky v úvodu analytických podkapitol, znázorňující žánrové složení jednotlivých relací ukázaly, že vedle textů s dominantním informačním slohovým postupem

jsou ve zpravodajských pořadech obou televizních stanic zastoupeny i útvary z pomezí dílčí oblasti zpravodajské, publicistické a beletrizující, které v sobě vedle bezpříznakového slohového postupu informačního, výkladového a věcného popisu kombinují také slohový postup vyprávěcí, slohový postup úvahový a subjektivizovaný popis.

Na základě analýzy lze tedy říci, že hlavní zpravodajské relace veřejnoprávní České televize a komerční televize Nova se způsobem užitých jazykových prostředků a kompozičních postupů snaží jednotlivé zpravodajské příspěvky přiblížit divákovi. Příjemce se snaží vtáhnout do děje a událost celkově sdělovat dynamicky. Všeobecně se zde setkáváme s nadlehčeným, živým, dějovým a názorným textem, který připomíná beletristický příběh. Tyto postupy a prostředky činí zpravodajské relace pro dnešní mnohdy nenáročné diváky atraktivní. Můžeme proto očekávat, že se s podobně zpracovanými příspěvky budeme setkávat čím dál častěji na komerčních, ale i na veřejnoprávních stanicích.

Věříme, že předkládaná diplomová práce je alespoň drobným příspěvkem k poznání současného jazyka a způsobu výstavby zpravodajství.

ANOTACE

Jméno a příjmení autora:	Bc. Pavla Kůčková
Název fakulty:	Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Název katedry:	Katedra bohemistiky
Název diplomové práce:	Zpráva, nebo příběh? Prostředky stylového postupu vyprávěcího v TV zpravodajství
Název diplomové práce v angličtině:	News or story? Means of narrative style in TV News
Vedoucí diplomové práce:	doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr
Počet znaků:	145 749
Počet příloh:	2
Počet titulů použité literatury:	43
Klíčová slova:	slohový postup, žurnalistika, zpravodajství, televizní zpravodajství, Česká televize, Události, Nova, Televizní noviny

Anotace diplomové práce:

Předkládaná diplomová práce se zabývá využitím vyprávěcího stylového postupu v současném českém televizním zpravodajství, konkrétně v hlavních zpravodajských relacích České televize a televize Nova. Na obsáhlé materiálové bázi, která byla získána prepisem zpravodajských relací odvysílaných na jaře roku 2017, se práce za pomoci analýzy pokouší identifikovat slohové postupy využité při tvorbě jednotlivých zpravodajských příspěvků. Konkrétně se snaží odhalit, zda je ve zpravodajských relacích zmíněných televizních stanic využíván slohový postup vyprávěcí a zda je v nich událost podávána jako zpráva, nebo jako příběh. Diplomová práce sestává ze tří částí – části teoretické, ve které jsou za pomoci dostupné odborné literatury nastíněna nezbytná teoretická východiska, části praktické, ve které je na základě teoretických kritérií provedena analýza vybraného vzorku zpravodajských relací a části závěrečné, která shrnuje získané poznatky. Práce rovněž obsahuje komparaci rozdílného přístupu k tvorbě zpravodajství v soukromých a veřejnoprávních médiích.

SUMMARY

This thesis focuses on analyzing the use of narrative style in current Czech television news, namely in the main news sessions of public television called Česká televize and private television station Nova. The aim of this diploma is to identify the stylistic procedures used in the creation of news and reveal whether is in the analyzed news reports used a narrative style.

The thesis is divided into three parts. The theoretical part deals with the structure of the stylistic procedures and via specialized literature explains terms such as journalism, news or television news.

Practical part of the thesis deals with qualitative and partially quantitative research which concerns the use of stylistic procedures and means of journalistic functional style in the czech main television news. The chosen sample is analysed based od the criteria given in the practical part. The analysis also contains a comparison of the different approach to the creation of news coverage in private and public media. The analysis itself was carried in the form of examples, comments and also charts.

The results of the practical part are discussed in the third and last part of the thesis.

As the research sample, we used the transcribed session of the main news of television stations Česká televize a Nova called Události and Televizní noviny. We examined and compared one week sample of the main news session.

In general, we have came to the conclusion that the current Czech television news do use narrativ style, mostly to attract the viewer. Elements of narrative style are also used to clarify long and complicated reports or in order to give the viewer the opportunity to be in the middle of the action.

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2014/2015

Studijní program: Humanitní studia

Forma: Prezenční

Obor/komb.: Česká filologie - Mediální studia (ČF-MS)

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Bc. KRŮČKOVÁ Pavla	Koukolná 44, Dětmorovice	F140274

TÉMA ČESKY:

Zpráva, nebo příběh? Prostředky stylového postupu vyprávěcího v TV zpravodajství

NÁZEV ANGLICKY:

News or story? Means of narrative style in TV news

VEDOUcí PRÁCE:

doc. PhDr. Božena Bednaříková, Ph.D. - KBH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Práce se bude zabývat využitím vyprávěcího stylového postupu v současném českém televizním zpravodajství, konkrétně ve zpravodajských relacích České televize a televize Nova. Za pomoci analýzy se pokusíme identifikovat jednotlivé prostředky vyprávěcího stylového postupu a pokusíme se odhalit, zda je v televizním zpravodajství událost podávána jako zpráva nebo jako příběh. Postup práce: 1. Definování pojmů podkladové teorie (studium odborné literatury), 2. Pořizování audio nahrávek, 3. Excerpce jazykového materiálu, 4. Analýza jazykového materiálu, 5. Závěrečná syntéza a zpracování tématu

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- BARTOŠEK, J. Základy žurnalistiky. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2002.
BEČKA, J. V. Česká stylistika. Praha: Academia, 1992.
ČECHOVÁ, M. aj. Současná stylistika. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.
DOLEŽEL, L. Narativní způsoby v české literatuře. Praha: Český spisovatel, 1993.
CHATMAN, S. Příběh a diskurs. Narativní struktura v literatuře a filmu. Brno: Host, 2008.
JÍLEK, V. Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009.
MINÁŘOVÁ, E. Stylistika pro žurnalisty. Praha: Grada, 2011.
RUB-MOHL, S., BAKICOVÁ, H.: Žurnalistika. Kompletní průvodce praktickou žurnalistikou. Praha: Grada Publishing, 2005.
SCHMID, W. Narativní transformace. Brno: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2004.
TODOROV, T. Poetika prózy. Praha: Triáda, 2000.
TRAMPOTA, T., KÖPPOVÁ, B. Zpravodajství. Praha: Portál, 2006.

Podpis studenta:

Krůčková P.

Datum:

9. 4. 2015

Podpis vedoucího práce:

Božena Bednaříková

Datum:

9. 4. 2015

SEZNAM LITERATURY

BAJČAN, Roman. *Techniky public relations, aneb, Jak pracovat s médii*. Praha: Management Press, 2003.

BARTOŠEK, Jaroslav. *Příběh – nový publicistický žánr*. Mediažurnál, 1995, č. 4, s. 18–19.

BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001.

BARTOŠEK, Jaroslav. *Základy žurnalistiky*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2002.

BARTOŠEK, Jaroslav. *Žurnalistika: úvod do studia*. Olomouc: Středisko distančního vzdělávání FF UP, 1997.

BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992.

BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika: Praktická příručka pro novináře*. Praha: Portál, 2004.

CRESWELL, John. *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. London: Sage Publications, 2007.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2011.

ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003.

ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

FINDRA, Ján. *Štylistika slovenčiny*. Martin: Osveta, 2004.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.

HUBÁČEK, Jaroslav, JANDOVÁ, Eva a Jana SVOBODOVÁ. *Čeština pro učitele*. Opava: Vademecum Bohemiae, 2002.

CHLOUPEK, Jan a kol. *Stylistika češtiny*. Praha: SPN, 1991.

CHLOUPEK, Jan, KREISELOVÁ, Dagmar. *Stylistika pro učitele*. Ostrava: Pedagogická fakulta OU, 1997.

JÍLEK, Viktor, BEDNAŘÍKOVÁ, Božena. *Jazykové prostředky s potenciálem porušit normu v oblasti mediálního zpravodajství*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015.

JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005.

JÍLEK, Viktor. *Psaná publicistická sdělení v kontextu teorie komunikace*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004.

JÍLEK, Viktor. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009.

JIRÁK, Jan. Masová média a česká společnost. In. *10 let v českých médiích*. Praha: Portál, 2005.

KÖPPLOVÁ, Babora. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2003.

LA ROCHE, Walther de. *Einführung in den praktischen Journalismus: mit genauer Beschreibung aller Ausbildungswege: Deutschland, Österreich, Schweiz*. München: List, 1992.

LOKŠÍK, Martin. Televizní zpráva a televizní zpravodajství. In. OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011, s. 73–88.

MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada Publishing, 2011.

- MINÁŘOVÁ, Eva. *Základy stylistiky češtiny*. Brno: Masarykova univerzita, 1996.
- MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: SPN, 1997.
- MÜLLEROVÁ, Eva. *Funkční styly a jejich základní žánry v současné komunikaci: určeno pro posl. fak. pedagog*. Praha: SPN, 1989.
- OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999.
- OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Praha: Libri, 2007.
- OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011.
- OSVALDOVÁ, Barbora, NĚMCOVÁ TEJKALOVÁ, Alice a Miloš ČERMÁK. *Žurnalistika v informační společnosti: digitalizace a internetizace žurnalistiky: proměny a perspektivy žurnalistiky v epoše digitálních médií aneb nová média teoreticky i prakticky*. Praha: Karolinum, 2009.
- PRAVDOVÁ, Markéta. *Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií*. Naše řeč 86, 2003, č. 4, s. 206–217.
- REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004.
- REJMÁNKOVÁ, Miloslava, JEDLIČKA, Alois, FORMÁNKOVÁ, Věra. *Základy české stylistiky*. Praha: SPN, 1970.
- RUß-MOHL, Stephan a Hana BAKIČOVÁ. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005.
- SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Informace – text – kontext: nad současnou situací médií*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.
- SCHULZ, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 2004.

SRPOVÁ, Hana et al. *Od informace k reklamě*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2007.

ŠMÍD, Milan. *Média, internet, TV Nova a já*. Praha: ISV, 2000.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006.

WATSON, James: *Media Communications: an introduction to theory and proces*. London, 1998.

ZUNA, Pavel. Rozdíl mezi zpravodajství veřejné služby a komerčním zpravodajstvím. In. *Veřejná služba ve veřejnoprávních médiích*. Praha: Votobia, 2003, s. 28–29.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Slohové postupy. [online] Dostupné z:

http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Slohové_postupy/ [cit. 2018-04-02]

Vznik a první kroky: *Česká televize od roku 1993*. [online] Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceska-televize-od-r-1993/vznik-a-prvni-kroky/>
[cit. 2018-04-02]

Zákon o České televizi, 483/1991 Sb., §2. [online] Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483> [cit. 2018-04-02]

SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A PŘÍLOH

Tabulky:

Tabulka č. 1: Zastoupení žánrů ve zpravodajské relaci Události v období od 1. 5. 2017 do 18. 6. 2017.....	43
Tabulka č. 2: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 1. 5. 2017.....	44
Tabulka č. 3: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 9. 5. 2017.....	44
Tabulka č. 4: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 17. 5. 2017.....	45
Tabulka č. 5: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 25. 5. 2017.....	45
Tabulka č. 6: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 2. 6. 2017.....	46
Tabulka č. 7: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 10. 6. 2017.....	46
Tabulka č. 8: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Události – 18. 6. 2017.....	47
Tabulka č. 9: Zastoupení žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny v období od 1. 5. 2017 do 18. 6. 2017.....	62
Tabulka č. 10: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 1. 5. 2017.....	63
Tabulka č. 11: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 9. 5. 2017.....	63
Tabulka č. 12: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 17. 5. 2017.....	64
Tabulka č. 13: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 25. 5. 2017.....	64
Tabulka č. 14: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 2. 6. 2017.....	65
Tabulka č. 15: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 10. 6. 2017.....	65

Tabulka č. 16: Zastoupení jednotlivých žánrů ve zpravodajské relaci Televizní noviny – 18. 6. 2017.....	66
---	----

Grafy:

Graf č. 1: Žánrové složení zpravodajské relace Události v období od 1. 5. 2017 do 18. 6. 2017.....	43
Graf č. 2: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 1. 5. 2017.....	44
Graf č. 3: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 9. 5. 2017.....	44
Graf č. 4: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 17. 5. 2017.....	45
Graf č. 5: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 25. 5. 2017.....	45
Graf č. 6: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 2. 6. 2017.....	46
Graf č. 7: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 10. 6. 2017.....	46
Graf č. 8: Žánrové složení zpravodajské relace Události – 18. 6. 2017.....	47
Graf č. 9: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny v období od 1. 5. 2017 do 18. 6. 2017.....	62
Graf č. 10: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 1. 5. 2017.....	63
Graf č. 11: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 9. 5. 2017.....	63
Graf č. 12: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 17. 5. 2017.....	64
Graf č. 13: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 25. 5. 2017.....	64
Graf č. 14: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 2. 6. 2017.....	65
Graf č. 15: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 10. 5. 2017.....	65
Graf č. 16: Žánrové složení zpravodajské relace Televizní noviny – 18. 5. 2017.....	66

Přílohy:

Viz. přiložené CD

Příloha č. 1: Excerpované texty zpravodajské relace Události

Příloha č. 2: Excerpované texty zpravodajské relace Televizní noviny